

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:34

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset

Leo Pekkala, Iina Helenius, Julia Alajärvi, Outi Laiti, Saara Salomaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-415-360-7
ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:34	Teema	Kulttuuri
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Tekijä/t	Leo Pekkala, Iina Helenius, Julia Alajärvi, Outi Laiti, Saara Salomaa	
Kieli	suomi	Sivumäärä 63

Tiivistelmä

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) linjausasiakirja medialukutaidon edistämiseksi ja mediakasvatuksen toteuttamiseksi ja kehittämiseksi koko Suomessa. Asiakirja päivittää ja laajentaa vuonna 2019 julkaistuja linjauksia, Medialukutaito Suomessa – Kansalliset mediakasvatuslinjaukset.

Näiden linjausten visio on, että mediakasvatus vahvistaa kaikkien Suomessa asuvien kriittistä medialukutaitoa, sivistystä ja hyvinvointia sekä osallisuutta yhteiskuntaan. Mediakasvatus on yhdenvertaista, laadukasta, ajantasaista ja kestävää. Se on keskeinen osa kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista sekä luottamuksen ja toivon rakentamista yhteiskunnassa. Mediakasvatus edistää hyvää elämää.

Linjaukset asettavat kolme tavoitetta: toimijuuden vahvistamisen, osaamisen kehittämisen ja kestävyuden edistämisen. Tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään joukko toimenpiteitä, jotka perustuvat kuulemisiin, asiantuntijalausuntoihin sekä selvitystietoon mediakasvatuksen ja -lukutaidon nykytilasta.

Näiden linjausten toimeenpano jakautuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken. Toimeenpanon koordinoinnista ja seurannasta vastaa Taide- ja kulttuurivirasto.

Asiasanat mediakasvatus, medialukutaito, mediataidot, mediankäyttö, kulttuuripolitiikka

ISBN PDF 978-952-415-360-7 **ISSN PDF** 1799-0351

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-360-7>

Nationella riktlinjer för medieläskunnighet och mediefostran

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:34	Tema	Kultur
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Leo Pekkala, Iina Helenius, Julia Alajärvi, Outi Laiti, Saara Salomaa	
Språk	finska	Sidantal 63

Referat

De nationella riktlinjerna för medieläskunnighet och mediefostran är undervisnings- och kulturministeriet UKM:s riktlinjedokument för främjandet av medieläskunnighet samt genomförandet och utvecklingen av mediefostran i hela landet. Dokumentet uppdaterar och utvidgar riktlinjerna som gavs ut 2019, Mediekunskap i Finland – Nationella riktlinjer för mediefostran.

Visionen i dessa riktlinjer är att mediefostran ska stärka den kritiska medieläskunnigheten, bildningen, välbefinnandet och delaktigheten i samhället hos alla som bor i Finland. Mediefostran ska vara jämlik, högklassig, aktuell och hållbar. Den är en central del av den övergripande säkerheten, stärkandet av demokratin samt byggandet av förtroende och hopp i samhället. Mediefostran främjar ett gott liv.

Riktlinjerna sätter upp tre mål: stärka aktörskapet, utveckla kompetensen och främja hållbarheten. För att uppnå målen presenteras ett antal åtgärder som grundar sig på höranden, expertutlåtanden samt utredningsdata om mediefostrans och medieläskunnighetens nuläge.

Verkställandet av riktlinjerna fördelas mellan offentliga, privata och tredje sektorn. Konst- och kulturmyndigheten ansvarar för att koordinera och följa upp verkställandet.

Nyckelord mediefostran, medieläskunnighet, mediekunskap, medieanvändning, kulturpolitik

ISBN PDF	978-952-415-360-7	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-360-7>

Media Literacy Education Policy in Finland

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2026:34	Subject	Culture
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Author(s)	Leo Pekkala, Iina Helenius, Julia Alajärvi, Outi Laiti, Saara Salomaa	
Language	Finnish	Pages 63

Abstract

The Media Literacy Education Policy in Finland is a policy document produced by the Ministry of Education and Culture (MEC) with the aim to promote media literacy and to carry out and improve media education throughout Finland. This document aims to update and expand on the policy published in 2019: Media literacy in Finland: National media education policy.

The vision in this new policy is that media education will improve the critical media literacy, education and wellbeing of all those who live in Finland, as well as their participation in society. Media education is equal, high-quality, up-to-date and sustainable. It is a key part of Finland's comprehensive security, strengthening democracy and building trust and hope in society. Media education promotes a good life.

This policy sets three objectives: strengthening agency, competence development and promoting sustainability. To achieve these goals, several measures based on hearings, expert statements and assessment data on the current state of media education and media literacy will be presented.

The implementation of this policy will be divided between the public, private and third sectors. The Finnish Arts and Culture Agency is in charge of coordinating and monitoring the implementation of this policy.

Keywords	media education, media literacy, media skills, media use, cultural policy		
ISBN PDF	978-952-415-360-7	ISSN PDF	1799-0351
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-360-7		

Sisältö

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset	7
1 Johdanto	11
2 Mediakasvatuksen nykytila	17
3 Visio	21
4 Tavoitteet	22
5 Toimenpiteet	24
5.1 Toimijuuden vahvistaminen	24
5.2 Osaamisen kehittäminen.....	26
5.3 Kestävyyden edistäminen.....	28
6 Toimeenpano ja seuranta	31
6.1 Toimeenpano.....	31
6.2 Seuranta.....	41
Lähteet	43
Liitteet	45
Liite 1: Mediakasvatuksen toteutuminen 2019–2025.....	45
Liite 2: Mediakasvatuksen rahoitus.....	53
Liite 3: Valmisteluprosessi	55
Liite 4: Alueellisiin suunnittelutyöpajoihin ja haastatteluihin osallistuneet tahot	57
Liite 5: Linjausluonnoksesta lausuneet tahot	58
Liite 6: Medialukutaitopolitiikka valtionhallinnossa ja Euroopan unionissa.....	61

KANSALLISET MEDIALUKUTAIDON JA MEDIKASVATUKSEN LINJAUKSET

Kun edelliset kansalliset mediakasvatuslinjaukset julkaistiin seitsemän vuotta sitten, korostettiin median ja medialukutaidon suurta ja alati kasvavaa roolia ihmisten elämässä. Nyt, vuonna 2026, tuon roolin voi todeta kasvaneen koko tämän ajan. Maailmanpoliittinen tilanne, median pirstaloituminen sekä älylaitteiden valtaama rooli ovat tuoneet meidät – ja mediakasvatuksen haasteet – uudelle aikakaudelle.

Medialukutaito on keskeinen kansalaistaito, jota tarvitsemme jokapäiväisessä elämässämme ja jonka avulla edistämme demokratiaa. Samalla yhä suuremman roolin on saanut laajempi turvallisuusajattelu ja yhteiskunnallinen resilienssi, jota vahvistamme pitämällä huolen kriittisestä medialukutaidosta.

Suomi on tehnyt pitkään töitä medialukutaidon edistämiseksi ja me haluamme vaalia ja kehittää tätä työtä. Muualla maailmassa ollaan kiinnostuneita työstä, jota meillä on tehty medialukutaidon eteen jo vuosikymmenten ajan. Media- kasvatuksella on pitkä perinne opetussuunnitelmissamme ja kansallisten linjausten laatimisessa olemme olleet etujoukoissa. Tarvitsemme yhteisiä linjauksia, jotka pohjaavat tutkittuun tietoon, ajantasaisiin tutkimuksiin ja soveltamiseen.

Meille on tärkeää, että mediakasvatus, kuten muu opetus ja koko yhteiskunta Suomessa on yhdenvertaista ja että tavoitamme kattavasti ihmiset eri taustoista riippumatta. Tarvitsemme laaja-alaista työtä eri hallinnonaloilla medialukutaidon eteen. Mediakasvatuksesta vastaava viranomaisemme Taide- ja kulttuurivirasto julkaisee Kansallisille medialukutaito- ja mediakasvatuslinjauksille toimeenpanosuunnitelman ja -seurannan, joiden avulla kutsumme kaikki mukaan tähän työhön.

Nopea digitalisaatio vaatii jatkuvaa oppimista asettaa rajoja, jotka luovat turvaa ja kasvattajilta erityisiä valmiuksia ymmärtää sitä maailmaa, jossa lapsemme ja nuoremme elävät ja varttuvat. Mediakasvatuksen ohella sekä meillä Suomessa että EU-tasolla on ryhdytty toimenpiteisiin alaikäisten suojelemiseksi digitaalisen maailman haitoilta: niin algoritmien koukuttavuudelta kuin sopimattomalta sisällöltäkin. Tämän työn tulee edetä paljon ripeämmin.

Medialukutaidon edellytys on hyvä lukutaito. Lukutaidon kehittymistä ja sen ylläpitämistä tukee kansallisesti saavutettava kirjastoverkkomme. Kirjastot ovat keskeinen lukutaitotyötä tekevä toimija ja niillä on tärkeä rooli myös mediakasvatustyössä. Olemme vahvistaneet pääministeri Petteri Orpon hallituksessa lukutaitoa vakiinnuttamalla Lukulahja lapselle -mallin, jonka myötä jokaiselle perheelle jaetaan kirjakassi neuvolassa. Olemme myös lisänneet äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta peruskoulun alaluokilla. Jotta jokainen lapsi ja nuori saavuttaisi riittävät tiedot ja taidot.

Hyvä lukutaito on muuttuvassa maailmassa keskeinen perustaito, jonka merkitystä emme saa unohtaa. Sen päälle rakennamme muuta osaamista, kuten kriittisen medialukutaidon tai digitaalisen informaatiolukutaidon.

Toukokuu 2026

Mari-Leena Talvitie
tiede- ja kulttuuriministeri

Visio

Mediakasvatus

vahvistaa

- kriittistä medialukutaitoa
- sivistystä
- hyvinvointia
- osallisuutta kulttuuriin ja yhteiskuntaan

on

- yhdenvertaista
- laadukasta
- ajantasaista
- kestävä

on keskeinen osa

- kokonais-
turvallisuutta
- demokratian vahvistamista
- luottamuksen ja toivon rakentamista yhteiskunnassa

Mediakasvatus edistää hyvää elämää

Tavoitteet ja toimenpiteet

Toimijuuden vahvistaminen

Mediakasvatus lisää toimijuutta, osallisuutta ja hyvinvointia.

- 1 Edistetään alueellista ja paikallista mediakasvatusta
- 2 Tuetaan tasapainoista media-arkea
- 3 Kehitetään mediakasvatuksen moninaisuutta
- 4 Vahvistetaan monipuolista mediakasvatusalaa
- 5 Edistetään eettistä ja turvallista mediankäyttöä
- 6 Vahvistetaan luottamusta yhteiskuntaan
- 7 Edistetään toimijoiden aktiivisuutta kansainvälisessä mediakasvatusyhteisössä

Osaamisen kehittäminen

Koulutus, tutkimus, työelämä ja kokemus tuottavat ja vahvistavat osaamista.

- 8 Vahvistetaan medialukutaidon asemaa opetuksessa, ohjauksessa ja muussa asiakastyössä
- 9 Lisätään medialukutaidon opetusta korkeakouluopetuksessa
- 10 Mediakasvatus perustuu tutkimustietoon
- 11 Tarjotaan mediakasvatuksen täydennys- ja aikuiskoulutusta
- 12 Medialukutaitoa edistetään osana elinikäistä oppimista
- 13 Syvennetään osaamista ja ymmärrystä uusista teknologioista ja yhteiskunnallisista ilmiöistä
- 14 Vahvistetaan kansallista resilienssiä laajoilla tietoiskuilla ja koteihin suunnatuilla materiaaleilla

Kestävyysden edistäminen

Mediakasvatuksen taloudellinen, kulttuurillinen ja ekologinen kestävyys vahvistuvat.

- 15 Nostetaan mediakasvatuksen profilia ja tuetaan rakenteellista kehittämistä
- 16 Monipuolistetaan rahoituspohjaa ja rahoitusmalleja
- 17 Vahvistetaan mediakasvatuksen koordinoitua
- 18 Kehitetään ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävää mediakasvatusta
- 19 Edistetään avoimuutta
- 20 Kehitetään arviointikäytäntöjä
- 21 Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä

1 Johdanto

Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset ovat Taide- ja kulttuuriviraston¹ (Kuvi) sekä opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) laatimat suuntaviivat mediakasvatuksen toteuttamiseen ja kehittämiseen Suomessa. Ensimmäiset kansalliset medialukutaitolinjaukset julkaistiin vuonna 2013 nimellä ”Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016”. Vuonna 2019 linjaukset päivitettiin julkaisemalla ”Medialukutaito Suomessa – Kansalliset mediakasvatuslinjaukset”.

Vuoden 2019 linjauksissa todettiin, että KAVI arvioi linjausten toteutumista ja päivittämisen tarvetta yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön ja sidosryhmien kanssa. Arviointi toteutettiin keväällä 2025. Nyt käsillä olevat, uudistetut linjaukset on laadittu tämän arvioinnin pohjalta. Linjauksia valmisteltiin laajassa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Päivittämisen tarve oli mediakentän ja yhteiskunnan muutosten vuoksi olennainen. Jo edellisissä linjauksissa todettiin medialukutaidon olevan kaikille tärkeä kansalais-taito, ja viime vuosien kehityskulut ovat korostaneet sen merkitystä entisestään. Mediasisältöjen algoritmi- ja tekoälypohjaisuus on muuttanut mediasisältöjen tuottamisen ja kuluttamisen tapoja nopeasti. Suosittelualgoritmeihin ja generatiivisen tekoälyn yleistymiseen perustuva mediaympäristö vaatii uudenlaista osaamista ja ymmärrystä sen vaikutuksista yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskuntien toimintaan. Teknologiayhtiöt ovat yhä merkittävämpiä vallankäyttäjiä sekä yksilöitä ja yhteisöjä koskevan datan kerääjiä ja käyttäjiä. Tekoälyteknologioiden käytön lisääntymisen myötä myös niiden ympäristövaikutukset ovat lisääntyneet huomattavasti. Uutisten kuluttamisen tavat ovat myös muuttuneet: sosiaalisesta mediasta, erityisesti kiinalaisomisteisesta TikTokista, on selvitysten² mukaan tullut nuorten seuratuin uutiskanava, ja kaikenikäisillä sosiaalinen media yleistyy uutislähteenä. Toisaalta moni suomalainen kertoo myös välttelevänsä uutisia aktiivisesti³.

1 Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) ja Taiteen edistämiskeskus (Taike) yhdistyivät uudeksi Taide- ja kulttuurivirastoksi 1.1.2026 alkaen. Muutos on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Sivistyshallinto 2030 -uudistushanketta.

2 Nuorten uutis mediasuhteesta on julkaistu viime vuosina useampia selvityksiä ja tutkimuksia, ks. esimerkiksi Uutismedian liitto (2026).

3 Newman, N., Ross Arguedas, A., Robertson, C. T., Nielsen, R. K., & Fletcher, R. (2025).

Viime vuosina Euroopan unionin tasolla on ryhdytty aiempaa vahvempiin toimiin teknologiajättien vallan suitsimiseksi ja EU-kansalaisten suojelemiseksi. Esi-merkkinä EU-sääntelystä on digipalvelusäädös (Digital Services Act, DSA), joka asettaa erityisesti suurimmille yrityksille rajoituksia ja velvollisuuksia esimerkiksi disinformaation vähentämiseksi ja lasten suojelemiseksi. Digitaalisen ja sosiaalisen median vaikutukset lasten ja nuorten turvallisuuteen ja hyvinvointiin sekä erilaiset verkkovälitteisen rikollisuuden uudet muodot ovat myös nousseet keskeisiksi huolen- ja puheenaiheiksi. Euroopan parlamentissa ja EU-komissiossa sekä useassa jäsenvaltiossa, myös Suomessa, valmistellaan näiden linjausten kirjoitus-
hetkellä mahdollisia rajoituksia lasten ja nuorten sosiaalisen median käytölle. Lisäksi Suomessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus ovat julkaisseet digitaalisten laitteiden vapaa-ajan käytön kansalliset suositukset 0–13-vuotiaille, ja myöhemmin tarkoituksena on laajentaa suosituksia kaikkia alle 18-vuotiaita koskeviksi. Suosituksilla pyritään muun muassa rajaamaan lasten ruutu-aikaa selvästi aiempaa vähäisemmäksi.

Rajoitusten suhde medialukutaidon edistämiseen on jännitteinen: Yhtäältä mediankäyttäjien, erityisesti lasten ja nuorten, hyvinvoinnin turvaaminen, on yleisesti jaettu tavoite. Useat mediankäyttöön liittyvät riskit myös tunnistetaan todellisiksi, ja tekoälyn avulla tuotettu sisältö kiihdyttää entisestään esimerkiksi verkon vihapuhetta ja informaatiovaikuttamista. Toisaalta suojelun nimissä tapahtuva digitaalisen vuorovaikutuksen, sananvapauden sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen osallistumisen ja oppimismahdollisuuksien rajoittaminen herättää sekin huolta. Mediakasvatuksen toimijoilla onkin perustellusti erilaisia mielipiteitä ja näkökulmia mahdollisten rajoitusten vaikutuksista omaan työhön ja sen kohderyhmien ihmisiin.

Suoranaisesti mediaan kytkeytyvien kehityskulkujen lisäksi myös esimerkiksi koronapandemian vaikutukset, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä ilmastokriisi ovat vaikuttaneet paitsi lasten ja nuorten elämään, myös aikuisten hyvinvointiin koko Euroopassa. Samaan aikaan demokratian tila on kansainvälisesti heikentynyt. Vaikka Suomen demokraattinen järjestelmä on vahva, sitä haastavat muun muassa yhteiskunnallisen osallistumisen eriarvoistuminen ja kasautuminen, luottamuksen eriytyminen, informaatiovaikuttaminen sekä poliittisen vastakkainasettelun lisääntyminen. Myös mediakasvatuksen osalta tiedetään, että taidot ja mahdollisuus kehittää omaa osaamista eivät jakaudu yhteiskunnassa tasaisesti. Muutokset sekä informaatio- ja mediaympäristössä että laajemmin yhteiskunnassa korostavat mediakasvatuksen ja kriittisen medialukutaidon tärkeyttä niin demokratian vahvistamiseksi kuin ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Samaan aikaan on ilmeistä, että mediakasvatus tai yksilöiden medialukutaidot eivät yksin voi ratkaista yhteiskunnan kriittisiä kysymyksiä, vaan tarvitaan monia rakenteellisia ratkaisuja. Epävakaassa informaatioympäristössä esimerkiksi luotettavan journalistisen median merkitys

kasvaa entisestään. Journalistisen median taloudelliset toimintaedellytykset ovat kuitenkin jo pitkään heikentyneet, ja Suomessa myös median voimakas keskittyminen on herättänyt huolta erityisesti paikallismedioiden kuihtumisesta.

Suomessa mediakasvatuksen edistämisenä on valtionhallinnon tasolla vahva jalsija. Taide- ja kulttuuriviraston lakisääteisenä tehtävänä on edistää mediakasvatusta ja medialukutaitoa sekä lapsille turvallista mediaympäristöä⁴. Mediakasvatus ja medialukutaito ovat myös pitkään sisältyneet useiden eri hallinnonalojen linjauksiin⁵, ja kansallisiin opetussuunnitelmaperusteisiin ne on velvoittavasti sisällytetty aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka. Viime vuosien keskeisistä politiikkalinjauksista esimerkiksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa⁶ kriittinen medialukutaito liittyy yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamiseen seuraavasti: ”Opettajien valmiuksia kasvattaa oppilaita kriittiseen medialukutaitoon sekä tietoisuuteen kyberriskeistä vahvistetaan laajan yhteiskunnallisen resilienssin lujittamiseksi.” Niin ikään Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2025)⁷ yksilöiden kriittinen medialukutaito ja digitaalinen osaaminen nähdään keskeisinä tekijöinä demokratian vahvistamisessa ja henkisen kriinkestävyyden lisäämisessä. Kulttuuri- poliittinen selonteko (2024)⁸ taas painottaa digitaalisen informaatiolukutaidon ja kriittisen medialukutaidon merkitystä taiteen ja kulttuurin kuluttamisessa ja tuottamisessa.

Euroopan unionin tasolla audiovisuaalisia mediapalveluita koskeva direktiivi⁹ asettaa jäsenvaltioille lakitasoisen mediakasvatusveloitteen, sillä direktiivin mukaan ”jäsenvaltioiden on edistettävä medialukutaitoa ja toteutettava toimenpiteitä sen kehittämiseksi”. Lisäksi Euroopan komissiolle medialukutaidon kehittäminen kaikissa jäsenvaltioissa sekä suurien verkkoalustojen sääntely turvallisen ja saavutettavan internetiympäristön varmistamiseksi on kuluvalle kaudella tärkeä painopiste. Suomella onkin mediakasvatuksen edistämiseen vahva velvoite myös kansainvälisten sopimusten, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Lapsen oikeuksien sopimuksen myötä, sillä sananvapauten liittyvien oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää mediataitoja.

4 Laki Taide- ja kulttuurivirastosta 511/2025.

5 Palsa, L., & Salomaa, S. (2020).

6 Valtioneuvosto. (2023).

7 Turvallisuuskomitea. (2025).

8 Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024).

9 Direktiivi 2018/1808.

Mitä mediakasvatuksella ja medialukutaidolla näissä linjauksissa tarkoitetaan?

Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, joka pyrkii edistämään medialukutaitoa.

Medialukutaidolla tarkoitetaan taitoja, tietämystä ja kriittistä ymmärrystä, joiden avulla kuka tahansa voi tuottaa, käyttää ja arvioida mediasisältöjä sekä toimia erilaisissa mediaympäristöissä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Osa medialukutaitoa ovat ymmärrys medioiden toimintatavoista ja mediateknologioiden toimintamekanismeista ja -logiikoista sekä kriittisen ajattelun taito, jota tarvitaan muun muassa harkinnan käyttämiseen, monimutkaisten tosiasioiden analysoimiseen sekä mielipiteiden, fiktion ja tosiasioiden välisen eron tunnistamiseen.

Media ymmärretään näissä linjauksissa laajasti viestintänä, joka tapahtuu erilaisten teknologioiden välityksellä. Mediateknologiat eli -välineet kattavat sekä perinteiset viestintä- ja joukkotiedotusvälineet että uudet digitaaliset viestintäteknologiat. Mediasisältöjä taas ovat kaikki ne viestit, joita mediavälineillä tuotetaan, esimerkiksi valokuvat, videot, uutiset, mainokset, sosiaalisen median päivitykset ja sovelluksissa käydyt keskustelut. Lisäksi medialla voidaan viitata ammattimaiseen mediatuotantojen toimialaan, kuten uutistoimituksiin.

Kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia laadittaessa on tunnistettu se tilanne, että työ medialukutaitojen edistämiseksi on monialaista ja -näkökulmaista. Työtä tehdään keskenään hyvin erilaisten kohderyhmien parissa ja moninaisin painotuksin. Julkisen sektorin tuottama mediakasvatus toteutuu erityisesti koulutus- ja kulttuuripalveluissa: Medialukutaito on systemaattisesti sisällytetty opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteisiin aina varhaiskasvatuksesta alkaen, läpi esi- ja perusopetuksen sekä toisella asteella. Korkeakouluissa ja vapaassa sivistystyössä medialukutaidon opetusta on hajanaisemmin, mutta tarjolla eri puolella Suomea. Kirjastot tavoittavat kaikenikäisiä ja eri elämäntilanteissa

olevia ihmisiä, ja mediakasvatus vastaakin hyvin kirjastolain tavoitteisiin¹⁰. Muista kulttuuripalveluista muun muassa osa museoista ja taidealan toimijoista on aktiivisia mediakasvatuksessa¹¹.

Mediakasvatusta toteutetaan kuitenkin monilla eri toimialoilla, esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvveluissa, viestintäsektorilla tai yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä, kuten osana poliisin työtä. Mediakasvatuksessa tärkeitä ja aktiivisia toimijoita ovat myös monet kansalaisjärjestöt sekä muut kolmannen ja yksityisen sektorin organisaatiot, joilla useilla on toiminnasta jo vuosikymmenien kokemus. Ilman yhteiskunnan läpileikkaavaa yhteistä työtä medialukutaidon hyväksi ei mediakasvatusta olisikaan mahdollista toteuttaa yhtä kattavasti ja erilaisia ryhmiä tavoittaen kuin sitä Suomessa on tehty. Tärkeää on myös tunnistaa se täysin informaalinen opetus ja oppiminen, jota ihmiset päivittäin tekevät itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa, esimerkiksi perheissä. Mediakasvatuksella on kaikkiaan olennainen kulttuurinen ja sivistyksellinen tehtävä nykypäivän yhteiskunnassa.

Mediakasvatus kuuluu kaikille, ja se kattaa näissä linjauksissa kaikenlaisten ja -ikäisten kohderyhmien kanssa tehtävän mediataitojen edistämistyön varhaislapsuudesta ikäihmisiin saakka. Käytännön tasolla toimijat voivat käyttää työstään mediakasvatuksen ohella tai sijasta myös muita, omaa toimintaansa täsmällisemmin kuvaavia termejä. Näissä linjauksissa tarkoitettu mediakasvatustyö voi lisäksi olla niin suoraa vuorovaikutusta kohderyhmien kanssa kuin laajemmille yleisöille suunnattua viestintääkin.

Medialukutaito on niin ikään termi, jolla on likimain yhtä monta määritelmää kuin määrittelijääkin¹². Medialukutaitoa tarkastellaan näissä linjauksissa laajasti taitoina ja sivistyksenä, joita tarvitaan jatkuvasti kehittyvässä ja muuttuvassa mediamaailmassa. Medioiden ja niiden toimintatapojen kehittyessä tarvitaan uudenlaista osaamista osana medialukutaitoa. Samaan aikaan tunnistetaan, että kaikki merkittävät perinteiset mediat ovat edelleen osa ihmisten mediankäyttöä, ja niihin liittyvää osaamista tarvitaan kuten ennenkin. Esimerkiksi journalistisella medialla on, mediateknologiasta riippumatta, merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä

10 Lailla yleisistä kirjastoista (1492/2016, 2 §) on tavoitteina muun muassa edistää monipuolista lukutaitoa, aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

11 Museoista ja taidekasvatuksen toimijoista osa on julkista palvelua, osa toteutuu yksityisen tai kolmannen sektorin toimintoina.

12 Medialukutaidon monia määrittelyitä on käsitellyt tutkimuksissaan muun muassa W. J. Potter (2022).

sekä rooli ihmisten elämässä ja myös medioihin liittyvän ymmärryksen kehittämisessä. Mediamaiseman laajentuessa ja yhteiskunnan muuttuessa myös tarvittavan osaamisen tarve laajenee yhä uusille alueille.

Suomalaisessa koulutus- ja kulttuuripolitiikassa medialukutaidon kannalta keskeisiä lähikäsitteitä ovat viime vuosina olleet erityisesti monilukutaito ja digitaalinen osaaminen, joihin medialukutaito kytkeytyy varsinkin formaalissa koulutuksessa ja lukutaitotyössä¹³. Lisäksi Kulttuuripoliittinen selonteko (2024) nostaa digitaalisen informaatiolukutaidon kriittisen medialukutaidon rinnalle samojen yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Kriittisen medialukutaidon¹⁴ vahvistaminen on asetettu myös Taide- ja kulttuuriviraston tavoitteeksi viraston ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisen tulossopimuksen mukaan. Kunkin toimijan työn painopisteet kuitenkin muokkaavat osaltaan sitä, mitä medialukutaidossa painotetaan¹⁵, ja siksi näissä linjauksissa ei ole mahdollista luetella kattavasti kaikkia niitä taitoja, joita medialukutaidon piiriin voi kuulua tai joita mediakasvatuksessa edistetään.

Nämä linjaukset asettavat tavoitteita ja toimenpiteitä erityisesti kansalliselle tasolle sekä mediakasvatusta toteuttavien organisaatioiden toimintaan. Käytännön mediakasvatustyön tavoitteet, esimerkiksi se, mitä koulussa, kirjastossa tai vapaassa sivistystyössä tulisi opettaa ja oppia, on tarkoitus muotoilla yksityiskohtaisemmin kunkin toimialan ja toimijan omissa mahdollisissa mediakasvatuksen ja -lukutaidon linjauksissa tai muissa näitä aiheita sivuavissa strategioissa¹⁶.

13 Medialukutaito on sisällytetty osaksi monilukutaidon ”sateenvarjokäsitettä” muun muassa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien kansallisissa perusteissa sekä Kansallisessa lukutaitostrategiassa 2030 (Opetushallitus 2021), ja osaksi digitaalista osaamista muun muassa [oppilaiden](#) sekä esi- ja perusopetuksessa toimivien [opettajien](#) tavoiteltua osaamista kuvattaessa. Lisäksi esimerkiksi valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalisesta kompassista (Valtioneuvosto 2022) lukee medialukutaidon kuuluvaksi digitaalisiin perustaitoihin.

14 Kriittisyydellä tarkoitetaan tässä erityisesti uteliasta, kyseenalaistavaa, totuudellista ja yhteiskunnallista otetta mediaan (ks. Herkman 2007).

15 Esimerkiksi kirjastoalalla on medialukutaidon yhteydessä ja rinnalla usein käytetty informaatiolukutaidon ja visuaalisella aloilla kuvan-, visuaalisen tai audiovisuaalisen lukutaidon käsitteitä. Toimijat voivat myös keskittyä työssään tiettyihin medioihin tai teknologioihin, jolloin voidaan puhua esimerkiksi peli- tai elokuvakasvatuksesta tai pyrkiä edistämään tekoälylukutaitoa.

16 Esimerkiksi varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen osalta mediailukutaidon edistämistä on kuvattu melko yksityiskohtaisesti Digitaalisen osaamisen kuvauksissa (Opetushallitus & Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2022), jotka on tarkoitettu tukemaan kansallisten suunnitelmaperusteiden toimeenpanoa. Laaja joukko kuntia on sisällyttänyt kuvaukset omiin linjauksiinsa (Salomaa 2024).

2 Mediakasvatuksen nykytila

Mediakasvatuksen nykytilakuvaus perustuu keväällä 2025 toteutettuun mediakasvatuslinjausten arviointikyselyyn, henkilöhaastatteluihin sekä linjausluonnoksesta annettuihin lausuntoihin. Edellisten, vuonna 2019 julkaistujen mediakasvatuslinjausten toteutumista sekä mediakasvatuksen rahoitusta käydään tarkemmin läpi liitteissä 1 ja 2.

Arviointiin osallistuneiden organisaatioiden ja asiantuntijoiden mukaan mediakasvatus Suomessa on monipuolista ja laadukasta. Mediakasvatusta toteuttavien toimijoiden joukko on laaja, mistä positiivisena seurauksena on mediakasvatuksen moninaisuus. Keskenään erilaisten toimijoiden toteuttama, mutta yhteisen ihmis-oikeusperustaisen arvopohjan jakava ja yhteisiin tavoitteisiin pyrkivä mediakasvatustyö on selkeä vahvuus. Moninaisten toteuttamistapojen kautta tavoitetaan laajemmin erilaisia kohderyhmiä, joiden medialukutaitoa voidaan lisätä.

Arvioinnissa huomioitiin, että mediakasvatuksen sisältyminen opetussuunnitelmiin on keskeinen vahvuus. Lausuntokierroksella nostettiin esiin myös kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmat hyvänä esimerkkinä mediakasvatuksen rakenteellisesta edistämisestä paikallistasolla. Lisäksi Suomella on kansainvälisesti vahva maine mediakasvatuksen edelläkävijämaana, ja Suomen mediakasvatustoimijoilla on tärkeä asema kansainvälisissä verkostoissa. Mediakasvatuslinjausten arviointikyselyssä lukuisat toimijat raportoivat kansainvälisen yhteistyön olevan merkittävä osa organisaation työtä, ja kansainvälinen työ nähtiin keskeisenä parhaiden käytäntöjen jakamiseksi sekä globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi.

Haasteita mediakasvatuksen kentällä kuitenkin riittää. Näiden linjausten päivitystyön yhteydessä vahvistui käsitys mediakasvatuksen opetuksen ja tutkimuksen nopeasti muuttuneesta tilanteesta korkeakouluissa. Jo 1990-luvulla mediakasvatusta opetettiin useissa korkeakouluissa joko kokonaisuutena sivuaineena tai kurssikokonaisuuksina. Vielä 2010-luvulla mediakasvatusta opetettiin pääaineena maisteri- ja tohtoritasoisesti kahdessa yliopistossa sekä kurssikokonaisuuksina ammattikorkeakouluissa. Nyt mediakasvatuksen pääaineopetus on käytännössä ajettu alas, eikä sivuaineita tai laajoja kurssikokonaisuuksia ole pääsääntöisesti myöskään valittavissa.

Korkeakoulutasoisen opetuksen väheneminen on merkittävä huolenaihe: mikäli mediakasvatusta ei enää voi opiskella pääaineena, ei uusia maistereita enää jatkossa valmistu. Ja vaikka yksittäisiä kurseja on tarjolla, kokonaisvaltainen mediakasvatuksen koulutus on heikentynyt, kun laajempi perehtyminen mediakasvatukseen ei ole mahdollista eri alojen ammattilaisiksi valmistuville opiskelijoille. Ammattilaisten osaamisvaje on jo nyt mediakasvatustoimijoiden mukaan suuri haaste. Aiempien vuosien koulutuksen käyneitä ammattilaisia on tällä hetkellä töissä useissa keskeisissä organisaatioissa. Tämä ei kuitenkaan ole riittävää tulevaisuuden työvoiman turvaamiseksi etenkin sen vuoksi, että medialukutaidon merkitys on tunnustettu ja tunnustettu yhdeksi osaksi useimpien hallinnonalojen strategioita. Kuka toteuttaa mediakasvatusta, tukee ihmisten osaamista tai vahvistaa resilienssiä ja kokonaisuutena turvallisuutta medialukutaidon kautta, ellei osaajia enää kouluteta?

Rahoituksen ja resurssien riittämättömyys nähdään mediakasvatuksen toimijoiden keskuudessa yhtenä suurimmista haasteista. Mediakasvatustoimijoiden mukaan haasteet liittyvät rahoituksen vähenemiseen ja epävarmuuteen, mikä vaikeuttaa pitkäjänteisen työn suunnittelua ja toteuttamista. Esimerkiksi mediakasvatuksen kannalta keskeiset kansalliset osaamiskeskukset, Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verke sekä Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden osaamiskeskus Koordinaatti, ovat molemmat lopettaneet toimintansa vuonna 2024, kun uudet hallituskauteen sidotut nuorisotalouden osaamiskeskukset valittiin ja edellisten osaamiskeskusten rahoitus päättyi. Julkisen talouden sopeutustoimet vaikuttavat suoraan mediakasvatuksen resursseihin esimerkiksi kasvatuksen, koulutuksen ja järjestötoiminnan osalta. Samalla muiden rahoituslähteiden, esimerkiksi EU-rahoituksen, merkitys kasvaa.

Vaikka mediakasvatusta toteuttavien toimijoiden ja tätä myötä myös tavoitettujen kohderyhmien joukko on laaja, sekä arviointikyselyssä että linjausluonnoksen lausuntopalautteissa mediakasvatuksen suuntaaminen vain tietyille ryhmille tunnustettiin keskeiseksi haasteeksi. Sosioekonomisesti heikommassa ja haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä tai eri ikä- ja kieliryhmiä ei toistaiseksi ole onnistuttu tavoittamaan yhdenvertaisesti. Erityisesti lausunnoissa korostettiin, että mediakasvatuksen tulisi tavoittaa kattavammin myös heidät, jotka eivät ole kiinnittyneitä koulutusjärjestelmään tai yhteiskunnan vakiintuneisiin palveluihin. Lisäksi mediakasvatuksen ja -lukutaidon tietopohja on puutteellinen: Tilastollista tutkimustietoa mediakasvatuksen käytännön kasvatus- ja opetustyön toteutumisesta Suomessa

ei ole kattavasti koskaan kerätty. Myös tieto väestön medialukutaidon tasosta ja osaamistarpeista on vähäistä¹⁷. Perusopetusta lukuun ottamatta kansallisella tasolla on myös määrittelemättä, mitä ihmisten tulisi ensijaisesti osata medialukutaidosta¹⁸.

Lisäksi yhteiskunnallinen ja alueellinen eriarvoistuminen haastavat mediakasvatus-toimijoiden mukaan mediakasvatuksen vaikuttavuutta entisestään. Kun ihmisten kokemat todellisuudet eriytyvät ideologisesti ja fyysisesti, yhteisen ymmärryksen rakentaminen vaikeutuu. Julkista keskustelua rapauttavat myös esimerkiksi polarisaatio, keskustelukulttuurin kärjistyminen ja dialogin puute. Samalla yleinen lukutaidon tason heikentyminen vaikeuttaa myös medialukutaidon kehittymistä ja kehittämistä. Mediakasvatuksen olisi siis kyettävä tuottamaan myös sellaista yhteiskunnallisesti orientoitunutta osaamista, joka auttaa tunnistamaan, ymmärtämään ja kohtaamaan erilaisia yhteiskunnallisia kehityskulkuja sekä vaikuttamaan niihin. Osana demokratian turvaamista myös mediakasvatukselta tarvitaan entistä vahvempaa roolia kriittisen ajattelun, empatiakyvyn ja vuoropuhelun edistäjänä. Medialuku- ja peruslukutaitoa edistävä työ tulisi myös nähdä toisiaan tukevana ponnistuksina. Mediakasvatus ei kuitenkaan ole vain reaktiota uhkiin, vaan yhtäältä arjen kansalaistaito, toisaalta strateginen investointi ihmisten hyvinvointiin ja toimijuuteen sekä edelleen yhteiskunnan vakauteen ja toimintakykyyn.

17 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on arvioinut joitakin perusopetuksen oppilaiden medialukutaitoon liittyviä taitoja osana [oppimistulosten arviointeja](#), mutta näitä tutkimuksia ei ole suunniteltu varsinaisesti mediakasvatuksen tiedontarpeiden pohjalta. Uutena avauksena vuonna 2026 julkaistiin yhteispohjoismainen Nordic Media Literacy Survey (Bucht 2025), mutta kyselyn jatkuvuudesta ei ole tietoa. Väestön medialukutaidon tason arviointi edellyttäisi systemaattista seuranta ja kyselyn jatkokehittämistä. Suoranaisesti mediakasvatuksen vaikutuksia ei yksittäinen kyselytutkimus pysty osoittamaan. Väestötasolla mediakasvatuksen vaikutusten selvittäminen vaatisi erittäin mittavia ja pitkäaikaisia panostuksia mittariston kehittämiseen ja arviointiin sekä tutkimuksen toteuttamiseen.

18 Opetus- ja kulttuuriministeriö on esimerkiksi julkaissut [Kansalaisten tekoälyosaamisen viitekehiksen](#), mutta medialukutaidosta vastaavaa ei ole koskaan tehty.

Mediakasvatuksen vahvuudet

- Mediakasvatus Suomessa on laadukasta ja monipuolista.
- Mediakasvatus sisältyy varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmiin, ja myös muita paikallisia rakenteita mediakasvatuksen edistämiseksi on olemassa.
- Mediakasvatustyö jakaa yhteisen arvopohjan ja pyrkii yhteisiin, mediakasvatuslinjausten mukaisiin tavoitteisiin.
- Mediakasvatusta toteuttavien toimijoiden joukko on laaja, minkä seurauksena mediakasvatus on moninaista.
- Moninaisten toteuttamistapojen avulla tavoitetaan laajasti erilaisia kohderyhmiä.
- Suomella on kansainvälisesti vahva maine mediakasvatuksen edelläkävijämaana.

Mediakasvatuksen haasteet

- Kokonaisvaltainen mediakasvatuksen koulutus on heikentynyt, ja mediakasvatuksen pääaineopetus korkeakouluissa on käytännössä ajettu alas. Koulutuksen vähäisyys heikentää sekä mediakasvatuksen perusteiden oppimista että uusien oppimistarpeiden huomioimista.
- Koulutetun mediakasvatushenkilöstön puute näkyy jo toimialalla, ja tilanteen arvioidaan yhä heikkenevän jatkossa.
- Mediakasvatuksen rahoitus on vähentynyt ja rahoitus on epävarmaa, mikä vaikeuttaa pitkäjänteisen työn suunnittelua ja toteutusta.
- Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevia ihmisiä ei ole onnistuttu tavoittamaan yhdenvertaisesti.
- Yhteiskunnallinen ja alueellinen eriarvoistuminen, polarisaatio sekä keskustelukulttuurin kärjistyminen haastavat mediakasvatuksen vaikuttavuutta.

3 Visio

Mediakasvatus vahvistaa kaikkien Suomessa asuvien kriittistä medialukutaitoa, sivistystä ja hyvinvointia sekä osallisuutta kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Media-
kasvatus on yhdenvertaista, laadukasta, ajantasaista ja kestävää. Se on keskeinen
osa kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista sekä luottamuksen ja toivon
rakentamista yhteiskunnassa. Mediakasvatus edistää hyvää elämää.

4 Tavoitteet

Vision saavuttamiseksi ja nykytilan haasteisiin vastaamiseksi näissä linjauksissa asetetaan kolme päätavoitetta: toimijuuden vahvistaminen, osaamisen kehittäminen sekä kestävyuden edistäminen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään useita toimenpiteitä.

Tavoitteiden ja toimenpiteiden taustalla vaikuttavat yhä vuonna 2019 asetetut tavoitteet kattavasta, laadukkaasta sekä systemaattisesta mediakasvatuksesta. Liitteessä 1 kuvataan edellisten linjausten mukaista mediakasvatuksen toteutumista vuosina 2019–2025. Tavoitteita ja toimenpiteitä on nyt päivitetty vastaamaan tarkemmin tämän ajan tarpeisiin ja haasteisiin arviointikyselyyn ja ajankohtaiseen selvitystietoon, asiantuntijakuulemisiin sekä lausuntopalautteisiin pohjaten.

Tavoitteiden ja niihin kytkeytyvien toimenpiteiden tarkoituksena on luoda yhteinen suunta mediakasvatuksen kehittämiseksi Suomessa sekä tukea toimijoita mediakasvatuksen toteuttamisessa. Toimenpiteissä on mainittu jo ennestään hyväksi havaittuja toimintatapoja sekä mediakasvatuksen kehityskohteita. Toimenpiteisiin liittyvät vastuutahot nimetään tarkemmin erikseen julkaistavassa toimeenpanosuunnitelmassa. Samaiseen dokumenttiin kirjataan myös arviointimenetelmät, joilla tavoitteiden toteutumista voidaan seurata.¹⁹

19 Toimeenpanon ja seurannan suunnitelmaa on kuvattu pääluvussa 6.

Tavoitteet

1. Toimijuuden vahvistaminen. Mediakasvatus lisää toimijuutta, osallisuutta ja hyvinvointia.

Toimijuutta vahvistava mediakasvatus lisää kansalaisten²⁰ osallisuutta ja hyvinvointia sekä edistää yhdenvertaisuutta eri yhteisöissä ja koko yhteiskunnassa. Alueellinen ja paikallinen mediakasvatus vahvistuu ja nousee käytännön työstä näkyvämmiin esille linjaaviin asiakirjoihin. Mediakasvatuksen vastuut ja velvollisuudet tunnustetaan paremmin niin yksilön, perheiden kuin ammattilaistenkin parissa. Mediakasvatusalan monipuolisuus ja kansainvälinen yhteistyö paranee.

2. Osaamisen kehittäminen. Koulutus, tutkimus, työelämä ja kokemus tuottavat ja vahvistavat osaamista.

Toimijuutta ja hyvinvointia vahvistava medialukutaito syntyy ammattilaisten mediakasvatusosaamisen, laadukkaan mediakasvatuksen ja kansalaisten oman ja yhteisen oppimisen seurauksena. Tutkittuun tietoon pohjautuvan mediakasvatuksen rooli vahvistuu eri koulutusmuodoissa ja työelämässä. Medialukutaito on opetuksen tavoitteena kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, ja sen edistämistä ohjataan normatiivisesti kansallisilla suunnitelmaperusteilla. Uusia ja kehittyviä teknologioita ymmärretään ja hyödynnetään paremmin, ja keskeisistä median ilmiöistä viestitään suoraan koteihin.

3. Kestävyyden edistäminen. Mediakasvatuksen taloudellinen, kulttuurillinen ja ekologinen kestävyys vahvistuvat.

Mediakasvatuksen taloudellinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys vahvistuvat, kun alan toiminta perustuu pitkäjänteisyyteen, inklusiivisuuteen ja ympäristötietoisuuteen. Kestävyyttä tukevat joustavat rakenteet, monipuolisempi rahoituspohja sekä vahva koordinaatio ja yhteistyö, jotka heijastavat mediakasvatuksen yhteiskunnallista merkitystä.

20 Kansalaisilla viitataan näissä linjauksissa kaikkiin niihin ihmisiin Suomessa, jotka osallistuvat mediakasvatukseen ja medialukutaitojen oppimiseen yksityishenkilöinä, eivät ammattilaisroolissa. Termillä ei oteta kantaa siihen, onko henkilöllä virallisesti Suomen kansalaisuus vai ei.

5 Toimenpiteet

5.1 Toimijuuden vahvistaminen

Toimijuutta vahvistetaan seuraavilla toimenpiteillä:

T1 Edistetään alueellista ja paikallista mediakasvatusta.

Vahvistetaan mediakasvatuksen toimintamahdollisuuksia alueellisella ja kunnallisella tasolla. Tehdään aiempaa näkyvämmäksi medialukutaidon edistämisen lakisäätöiset ja muutoin velvoittavat tehtävät sekä yhteistyön mahdollisuudet eri sektoreiden välillä. Tuetaan ja seurataan medialukutaidon edistämisen sisällyttämistä jo olemassa oleviin kuntatason strategioihin ja suunnitelmiin, kuten lukutaitostrategiaan tai kulttuurikasvatus- ja hyvinvointisuunnitelmiin. Tuetaan alueellisia toimijoita tarvittaessa erillisten mediakasvatussuunnitelmien laatimisessa. Vahvistetaan alueellisten ja paikallisten verkostojen toimintaa ja niiden muodostumista sekä hyvien käytäntöjen jalkauttamista laadukkaan arjen mediakasvatustyön tukemiseksi.

T2 Tuetaan tasapainoista media-arkea.

Hyödynnetään tutkimukseen perustuvaa tietoa median käytöstä ja sen vaikutuksista sekä kehitetään moniammatillisesti keinoja vahvistaa toimijuutta ja hyvinvointia edistävää median käyttöä. Tarjotaan tukea erilaisiin mediankäytön tilanteisiin kaikenikäisille esimerkiksi oppilaitoksissa, kodeissa, vapaa-ajan toiminnassa sekä sosiaali- ja terveystalveluiden piirissä. Tuotetaan aihepiiriin liittyviä koulutuksia eri alan ammattilaisille, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia kohtaaville. Korostetaan yhteisön ja yhteistyön merkitystä tasapainoisen media-arjen luomisessa.

T3 Kehitetään mediakasvatuksen moninaisuutta.

Otetaan toimintojen lähtökohdaksi inklusiivinen mediakasvatus, joka huomioi erilaiset ikä- ja kieliryhmät, identiteetit, kulttuuri- ja sosioekonomiset taustat sekä oppimisen ja erilaisten elämäntilanteiden haasteet. Suunnitellaan toimintaa siten, että siihen osallistuvat saavat olla vaikuttamassa sisältöihin, ja tunnustetaan, että jokainen kohderyhmä sisältää monenlaisia ihmisiä. Virallisten kielten lisäksi vahvistetaan myös muiden kotoperäisten kielten sekä vähemmistökielten asemaa

mediakasvatuksessa. Luodaan sisältöjä, tapahtumia ja viestintää huomioiden selkokielisyys, esteettömyys ja saavutettavuus. Viestitään kuvilla ja sanoilla, joista mahdollisimman moni voi tunnistaa itsensä.

T4 Vahvistetaan monipuolista mediakasvatusalaa.

Edistetään mediakasvatuskenttää, jonne kaikilla toimijoilla on organisaation koosta, toimialasta tai toiminnan laajuudesta riippumatta tervetullut olo. Vahvistetaan verkostoja, joiden avulla voidaan muun muassa vähentää päällekkäistä työtä sekä löytää yhteyksiä jo olemassa oleviin suunnitelmiin ja strategioihin. Kutsutaan mukaan uusia toimijoita etenkin niiltä aloilta, jotka eivät vielä ole vahvasti edustettuina mediakasvatuksen kentällä. Huomioidaan paremmin myös toimijoiden kulttuurinen moninaisuus ja sen tuomat hyödyt koko alalle. Järjestetään ja kehitetään tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa mediakasvatuksen eteen työtä tekevät pääsevät kohtaamaan, jakamaan ajatuksiaan sekä oppimaan uutta. Tiedotetaan uusista toiminnoista sekä yhteistyömahdollisuuksista.

T5 Edistetään eettistä ja turvallista mediankäyttöä.

Välitetään tietoa kansalaisille niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät digitaalisen median eettiseen ja turvalliseen tuottamiseen ja käyttämiseen. Tuotetaan tietoa, sisältöjä ja koulutuksia muun muassa turvallisesta mediankäytöstä, yksityisyydensuojasta, tekijänoikeuksista ja kansalaisten omasta vastuusta turvallisen mediaympäristön luomisessa. Viestitään keinoista, joilla voi ilmoittaa epäasiallisesta käytöksestä ja oikeuksien loukkaamisesta. Selvitetään eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten mediankäyttöä ja toimintaa sekä sitä, miten heidän oikeuksiaan ja turvallisuuttaan voitaisiin parantaa lainsäädännön tai muiden toimenpiteiden avulla. Otetaan kantaa ja vaikutetaan suurten digialustojen vastuuseen kehittää palveluitaan turvallisemmiksi ja eettisemmiksi.

T6 Vahvistetaan luottamusta yhteiskuntaan.

Lisätään mediakasvatuksen keinoin ymmärrystä luotettavista tietolähteistä sekä luotettavan tiedon merkityksestä ihmisten hyvinvoinnille, yhteiskunnan vakaudelle ja demokratian säilymiselle. Vahvistetaan mediakasvatuksen avulla mediaosallisuutta ja yhteiskunnallista osallistumista sekä tarjotaan tietoa media-lukutaidon merkityksestä kansallisen resilienssin ylläpitämisessä. Lisätään yhteistyötä muiden turvallisuudesta vastaavien toimijoiden kanssa.

T7 Edistetään toimijoiden aktiivisuutta kansainvälisessä mediakasvatusyhteisössä.

Madalletaan kynnystä uusille toimijoille liittyä mukaan mediakasvatuksen kansainväliseen yhteistyöhön, kuten erilaisiin työryhmiin, hankkeisiin ja verkostoihin. Jaetaan omaa osaamista ja hyödynnetään muualla kehitettyjä ideoita ja ratkaisuja. Tunnistetaan medialukutaidon globaalit haasteet esimerkiksi suurten digialustojen, tekoälyn ja kestävän kehityksen suhteen ja ollaan mukana ratkaisemassa niitä.

5.2 Osaamisen kehittäminen

Osaamista kehitetään seuraavilla toimenpiteillä:

T8 Vahvistetaan medialukutaidon asemaa opetuksessa, ohjauksessa ja muussa asiakastyössä.

Medialukutaito tulisi määritellä selvästi tavoitteena kaikissa koulutusmuodoissa. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tavoitteita asetetaan pedagogiikalle. Perusopetuksessa tavoitteet määritellään oppiainekohtaisesti opetussuunnitelman perusteissa, ja toisella asteella lukion opetussuunnitelman perusteissa ja ammatillisten tutkintojen perusteissa. Vahvistetaan formaalin koulutuksen lisäksi medialukutaidon osuutta non-formaalissa koulutuksessa sekä muussa eri toimialoilla ja eri kohderyhmien kanssa tehtävässä asiakas- ja kohtaamistyössä. Kehitetään edelleen laadukkaan mediakasvatustyön käytänteitä ja toimintoja. Vahvistetaan mediakasvatuksen asemaa osana arjen toimintaa sekä henkilöstön osaamista ja työnkuvia.

T9 Lisätään medialukutaidon opetusta korkeakouluopetuksessa.

Mediakasvatuksen asemaa korkeakoulujen opetustarjonnassa vahvistetaan. Selvitetään ja kehitetään korkeakoulujen välisiä yhteistyömalleja sen varmistamiseksi, että jokaisella mediakasvatusta tulevassa työssään tarvitsevalla opiskelijalla on mahdollisuus perehtyä mediakasvatukseen yksittäisiä kursseja laajemmin. Mediakasvatuksen asemaa opettajankoulutuksessa vahvistetaan. Jokaisella opettajaksi valmistuvalla on vähintään perustiedot ja pedagogiset taidot medialukutaidon opettamisesta.

T10 Mediakasvatus perustuu tutkimustietoon.

Mediakasvatus perustuu tutkimukseen, ja teoreettinen tieto tarjoaa käsitteellisiä välineitä muun muassa mediakasvatuksen tavoitteiden jäsentämiseen, arviointiin ja kriittiseen kehittämiseen. Mediakasvatustutkijoita kannustetaan tutkimuksen

ja käytännön koulutuksen yhdistämiseen sekä osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Johdonmukainen kansalliskielisen käsitteistön kehittäminen tukee mediakasvatustyön vaikuttavuutta, pitkäjänteisyyttä ja tehokasta resurssien käyttöä.

T11 Tarjotaan mediakasvatuksen täydennys- ja aikuiskoulutusta.

Vahvistetaan sekä työnantajien että -tekijöiden ymmärrystä medialukutaito- ja -kasvatusosaamisen tärkeydestä työelämätaitoina. Täydennyskoulutuksella vahvistetaan erityisesti työssä olevien opettajien ja muiden työssään medialukutaitoa edistävien ammattilaisten osaamista. Täydennyskoulutusta annetaan niin työn ohessa, erillisillä kursseilla kuin korkeakouluopetuksenakin. Julkishallinnossa tarjotaan medialukutaitokoulutusta osana työssäoppimista. Työnantajat sekä tarjoavat koulutuksia itse että luovat mahdollisuuksia medialukutaitokoulutuksiin osallistumiselle. Koulutusten suunnittelussa ja toteuttamisessa kiinnitetään huomiota kohderyhmien tarpeisiin sekä toteutuksen laatuun. Mediakasvatuksen aikuiskoulutusmahdollisuuksia tarjotaan kaikille aikuisille, esimerkiksi osana vapaata sivistystyötä, kirjastojen mediakasvatusta ja kotoutumiseen liittyvää koulutusta.

T12 Medialukutaitoa edistetään osana elinikäistä oppimista.

Medialukutaitoa ja aktiivisena kansalaisena toimimisen edellytyksiä tuetaan vahvistamalla elinikäisen oppimisen avaintaitoja²¹. Laaja-alaisen lukutaitotyön lisäksi esimerkiksi digitaalinen osaaminen nähdään medialukutaidon kehittämisen yhtenä perusedellytyksenä kaikissa ikäryhmissä. Lapsuudessa ja nuoruudessa kehittyvän osaamisen lisäksi tuetaan aikuisten, erityisesti ikääntyneiden ja muiden työelämän sekä formaalin koulutuksen ulkopuolella olevien, digitaalisen osaamisen kehittymistä sekä sen myötä mahdollisuutta yhteiskunnalliseen osallistumiseen digitaalisin keinoin. Tuetaan julkisen sektorin ja järjestöjen yhteistyötä ja tunnustetaan myös vapaaehtoistyön sekä sen tekijöiden osaamisen merkitys medialukutaidon elinikäisen oppimisen tukemisessa.

21 Euroopan unionin neuvosto (2018).

T13 Syvennetään osaamista ja ymmärrystä uusista teknologioista ja yhteiskunnallisista ilmiöistä.

Vahvistetaan medialukutaitoa työssään edistävien ammattilaisten uusiin ja kehittyviin teknologioihin, pelikasvatukseen ja mediakasvatuksen kannalta merkittäviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin liittyvää osaamista. Tämä toteutetaan tarjoamalla koulutusta, työpajoja ja ajankohtaista tietoa, jotka tukevat jatkuvaa oppimista ja kehitystä.

T14 Vahvistetaan kansallista resilienssiä laajoilla tietoiskuilla ja koteihin suunnatuilla materiaaleilla.

Tuotetaan koteihin ja kodin ulkopuolelle, esimerkiksi sijaishuoltoon, suunnattuja mediakasvatusmateriaaleja ja tietoiskuja, jotka avaavat ajankohtaisia ilmiöitä ymmärrettävästi – esimerkiksi sitä, miten tekoäly muuttaa tiedon rakentamista ja käyttöä, miten verkossa liikkuvaa harhaanjohtavaa sisältöä voi tunnistaa tai millaisia asioita lasten mediakasvatuksessa olisi syytä huomioida.

5.3 Kestävyyden edistäminen

Kestävää ja entisestään vahvistuvaa mediakasvatusta edistetään seuraavilla toimenpiteillä:

T15 Nostetaan mediakasvatuksen profiilia ja tuetaan rakenteellista kehittämistä.

Korostetaan mediakasvatuksen keskeistä roolia sivistyksen, demokratian ja media-kulttuurin rakentamisessa sekä kokonaisturvallisuuden lisäämisessä. Vahvistetaan jatkossakin mediakasvatuksen asemaa osana kansallista koulutus-, kulttuuri- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä yhteiskunnallista keskustelua ja päätöksentekoa. Edistetään mediakasvatuksen käsitteen ja tavoitteiden sisällyttämistä opetussuunnitelmaperusteiden lisäksi läpileikkaavasti strategiaan asiakirjoihin eri toimialoilla. Edistetään pysyvien toimintamallien luomista sekä sellaista mediakasvatukseen liittyvää hanke- ja yritystoimintaa, joka vahvistaa alueellista elinvoimaa ja osaamista.

T16 Monipuolistetaan rahoituspohjaa ja rahoitusmalleja.

Kartoitetaan mediakasvatustoiminnan rahoituslähteitä ja vahvistetaan rahoitusta sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä. Tavoitteena on mahdollistaa pitkäkestoinen työ ja laaja-alaiset hankkeet sekä edistää EU:n ja muiden kansainvälisten

rahoituslähteiden hyödyntämistä kaikenkokoisille toimijoille eri puolilla Suomea. Lisätään yksityisen rahoituksen osuutta mediakasvatuksessa ja korostetaan yritys- vastuun merkitystä osana mediakasvatuksen kehittämistä. Hyödynnetään jo olemassa olevia rahoitusohjelmia esimerkiksi koulutuksen, kulttuurin, digitaalisen osallisuuden, hyvinvoinnin, aluekehityksen, kestävän kehityksen, kansallisen turvallisuuden ja resilienssin aihepiireistä.

T17 Vahvistetaan mediakasvatuksen koordinointia.

Vahvistetaan julkisen sektorin roolia mediakasvatuskentällä. Tarjotaan mediakasvatuksen toimijoille säännöllistä tiedotusta, koordinaatiotukea, neuvontaa sekä alaa koskevaa tietoa. Tuetaan toimijoita niin kansallisten kuin kansainvälistenkin hankkeiden rahoitushakemusten valmistelussa ja luodaan edellytyksiä pitkäkestoisen toiminnan toteuttamiselle eri puolilla Suomea.

T18 Kehitetään ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävää mediakasvatusta.

Vahvistetaan ymmärrystä median vaikutuksista ympäristöön ja talouteen, sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. Hyödynnetään olemassa olevia käsitteitä ja työkaluja, kuten YK:n Agenda 2030 -tavoitteita sekä kansallista kestävän kehityksen strategiaa. Kestävyysnäkökulma huomioidaan muun muassa mediakasvatuksen sisällöissä, teknologioissa, hankinnoissa, tapahtumamuuodoissa ja pedagogisissa ratkaisuisa. Tehdään laajempaa yhteistyötä luovien alojen, taidekentän sekä alueellisten ja paikallisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Edistetään saamelaiskulttuurin sekä muiden kansallisten vähemmistökulttuurien säilymistä ja kehittymistä. Sosiaalista kestävyyttä vahvistetaan edistämällä yhdenvertaisuutta, saavutettavuutta, osallisuutta ja turvallista mediatoimijuutta.

T19 Edistetään avoimuutta.

Dokumentoidaan ja julkaistaan mediakasvatustyötä saavutettavasti. Jaetaan julkisella rahoituksella tuotettuja materiaaleja avoimin lisenssein ja avoimilla alustoilla ei-kaupalliseen käyttöön. Hyödynnetään saavutettavia sekä ympäristötietoisia ratkaisuja ja työskentelytapoja, kuten etä- ja hybriditilaisuuksia sekä tallenteita. Edistetään hyvien käytäntöjen avointa jakamista eri toimijoiden kesken. Tuetaan toimijoita mediakasvatushankkeiden dokumentoinnissa, arvioinnissa ja tulosten levittämisessä, jotta ne voivat toimia resurssina uusille toiminnoille ja yhteistyömuodoille.

T20 Kehitetään arviointikäytäntöjä.

Luodaan, kehitetään ja jaetaan arviointimalleja, jotka tukevat mediakasvatuksen laatua, jatkuvuutta ja vaikuttavuutta. Vahvistetaan laadullisen vaikuttavuuden arviointia. Tarjotaan koulutusta arviointimenetelmistä ja tulosten hyödyntämisestä. Jaetaan arviointitietoa avoimesti verkkosivuilla, verkostoissa ja yhteisissä työpajoissa.

T21 Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä.

Edistetään mediakasvatuksen pohjoismaista yhteistyötä tukemalla tiedonvaihtoa, yhteisiä kehittämishankkeita ja verkostoja eri maiden toimijoiden välillä. Yhteistyö vahvistaa alueellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärrystä, saamelaisten näkökulmien huomioimista sekä hyvien käytäntöjen jakamista yli rajojen. Tuetaan yhteisiä hankkeita, seminaareja ja osaamisen kehittämistä, jotka lisäävät mediakasvatuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta pohjoismaisella tasolla. Pohjoismainen yhteistyö voi myös vahvistaa rahoitusmahdollisuuksia, osaamisen liikkuvuutta ja mediakasvatuksen asemaa osana alueellista elinvoimaa ja kokonaisturvallisuutta.

6 Toimeenpano ja seuranta

6.1 Toimeenpano

Näiden linjausten toimeenpano jakautuu niin julkisen sektorin, yksityisten toimijoiden kuin kolmannenkin sektorin harteille. Tarkempi toimeenpanosuunnitelma laaditaan ja julkaistaan näiden linjausten valmistuttua. Jo tätä linjausasiakirjaa valmisteltaessa on käynyt ilmeiseksi, että julkisen talouden vaikea tilanne tulee tarkoittamaan hyvin rajallista rahoitusta mediakasvatuksen edistämiseen tulevina vuosina. Linjausten tavoitteiden saavuttaminen vaatii panostuksia myös muilta toimijoilta ja edellyttää toimialarajat ylittävää yhteistyötä ja toiminnan strategista linjaamista.

Linjausten tavoitteiden tunnistaminen ja liittäminen osaksi eri alojen toimintaa vahvistaa mediakasvatuksen merkitystä ja tukee linjausten toimeenpanon seurantaa. Medialukutaitoa on usein kirjattu esimerkiksi digitaaliseen osaamiseen tai turvallisuuteen liittyviin asiakirjoihin, vaikka sen rooli ei otsikkotasolla aina tulekaan selvästi esille. Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset on hyvä huomioida myös muissa linjauksissa, suosituksissa, ohjelmissa, hankkeissa ja asiakirjoissa, jotka käsittelevät tai sivuavat medialukutaitoa ja mediakasvatusta.

Vastuuministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla medialukutaidon edistäminen kuuluu useiden eri politiikka-alueiden ja virastojen tehtäviin. Ministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto vastaa kulttuuripolitiikan strategisesta ohjauksesta sekä taide- ja kulttuuripolitiikan kehittämisestä mukaan lukien audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen sekä mediakasvatus. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto sekä korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto vastaavat medialukutaidon edistämisestä kaikissa koulutusmuodoissa. Esimerkiksi vuosina 2025–2027 toteutetaan esi- ja perusopetuksen opettajien digitaalisen osaamisen kuvaukset, joilla varmistetaan digitaalinen ja digipedagoginen osaaminen opetus- ja kasvatushenkilöstölle, jotta he pystyisivät ohjaamaan oppilaita digitaalistuvassa yhteiskunnassa oppimiseen ja toimimiseen sekä kasvattamaan oppilaita vastuulliseen median käyttöön, kriittiseen

medialukutaitoon sekä ymmärrykseen tekoälystä. Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osastolla tuetaan mediakasvatusta esimerkiksi yleisavustuksilla sekä valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman kautta.

Taide- ja kulttuuriviraston (Kuvi) lakisääteisiin tehtäviin kuuluu muun muassa edistää mediakasvatusta ja medialukutaitoa, lapsille turvallista mediaympäristöä ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta sekä myöntää taiteen ja kulttuurin edistämisen valtionavustuksia. Kuvi vastaa kansallisten medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjausten toimeenpanon koordinoinnista ja toimii asiantuntijavirastona mediakasvatuksen kehittämisessä ja mediakasvatusalan seuraamisessa. Kuvi tuottaa ja tarjoaa koulutuksia sekä maksuttomia oppi- ja viestintämateriaaleja mediakasvatukseen. Osana audiovisuaalisen kulttuurin edistämisen tehtäviä Kuvi järjestää elokuvanäytöksiä ja yleisöluentoja, tukee ja toteuttaa erityisesti lasten ja nuorten elokuvakasvatusta, ja Elonet-palvelu tarjoaa arkistomateriaaleja maksuttomasti opetukseen ja muuhun ei-kaupalliseen käyttöön. Kuvi on rahoittanut valtionavustuksilla myös lasten ja nuorten sekä kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää mediakasvatuksen hanketoimintaa ja alueellisten elokuvakeskusten verkostoa, jolla on myös mediakasvatukseen liittyviä tehtäviä. Virasto toimii alueellisten verkostojen koordinaattorina sekä edistää yhdenvertaisuutta, kestävyyttä ja kulttuurihyvinvointia. Lisäksi Kuvi edustaa Suomea useissa kansainvälisissä mediakasvatuksen työryhmissä ja verkostoissa.

Virasto koordinoi myös Suomen Safer Internet -hanketta (FISIC), jonka yhteistyökumppaneina ovat Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset ry. FISIC on EU:n osarahoittama hanke, joka edistää medialukutaitoa sekä lasten ja nuorten turvallista ja vastuullista netinkäyttöä Suomessa. Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset toimivat ohjaavana dokumenttina viraston myöntämissä mediakasvatuksen ja medialukutaidon erityisavustuksissa. Näiden linjausten toimeenpanon ja seurannan välineenä käytetään Kuvin ylläpitämää Medialukutaito Suomessa -sivustoa.

Opetushallitus vastaa varhaiskasvatussuunnitelman, esi- ja perusopetuksen ja toisella asteella lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden sekä ammatillisten tutkintojen perusteiden laatimisesta ja päivittämisestä, kehittää medialukutaitoa osana perustetyötä sekä antaa informaatio-ohjausta ja asiantuntijaluentoja mediakasvatuksen edistämiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita konkretisoivat digitaalisen osaamisen kuvaukset ovat varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjien käytössä ja tukevat paikallisten digisuunnitelmien ja -strategioiden päivittämistä ja opetuksen toteuttamista. Median lukiodiplomin suorittamista tuetaan lukiodiplomi-järjestelmän kehittämisen yhteydessä.

Opetushallitus tekee yhteistyötä eri medialukutaitotoimijoiden kanssa ja ylläpitää erilaisia yhteistyöverkostoja, joissa medialukutaitoon liittyvää osaamista voidaan edistää. Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma edistää monilukutaitoa, myös medialukutaitoa, osana kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa. Lukutaito-ohjelma tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehystyön kanssa edistääkseen muun muassa kriittistä digitaalista lukutaitoa.

Museovirasto toimii kulttuuriperinnön asiantuntijana ja edistäjänä, ja sen tehtävänä on varmistaa, että kulttuuriperintöä käsitellään vastuullisesti, saavutettavasti ja kriittisesti myös digitaalisissa ympäristöissä. Laajasta remontista avautuneen Kansallismuseon yleisötoiminta laajenee mahdollistaen entistä monimuotoisemman yleisötoiminnan. Toiminnassa on vahva painotus osallisuuteen ja kulttuuriseen kestävyys. Museovirasto huolehtii siitä, että valtionavustusten jakoperusteet jatkossakin mahdollistavat kulttuuriperintötoimijoiden toteuttamat mediakasvatusta tukevat hankkeet. Lisäksi virasto välittää tietoa kansallisista mediakulttuurin ja mediakasvatuksen linjauksista toimijakentälle.

Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa saavutettavan tiedon ja kulttuuriperinnön saatavuus kaikille kansalaisille. Toiminnassa painotetaan saavutettavuutta, digitaalisten aineistojen hyödyntämistä ja kansalaisten valmiuksia kriittiseen tiedon arviointiin, jotta mediakasvatus tukee oppimista ja osallisuutta koko yhteiskunnassa.

Suomen Akatemia rahoittaa monitieteisiä tutkimushankkeita, jotka tuottavat tutkittua tietoa mediaympäristön muutoksista, informaatiovaikuttamisesta, teknologian vaikutuksista ja kansalaisten osaamistarpeista. Näiden linjausten toimeenpanossa Akatemia voi vahvistaa tutkimuksen ja käytännön välistä vuorovaikutusta sekä tukea tiedon levittämistä mediakasvatuksen kentälle, päätöksentekoon ja koulutukseen.

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta (TJNK) ja **Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK)** edistävät näiden linjausten toimeenpanoa vahvistamalla luotettavan tiedon saatavuutta, kriittistä medialukutaitoa ja tutkitun tiedon asemaa tukemalla tutkijoiden ja asiantuntijoiden viestintävalmiuksia. TJNK jakaa tiedonjulkistamisen apurahoja ja tekee esityksen tiedonjulkistamisen valtionpalkinnoista. Toimet edistävät vastuullista tiedonjulkistamista.

Muut ministeriöt

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toimeenpanoa sekä ennakoii ja suunnittelee pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikkaa. Valtioneuvoston kanslia tuottaa vähintään kerran vuodessa katsauksen Suomeen liittyvästä informaatiovaikuttamisesta julkisten lähteiden pohjalta. Katsauksella on myös pedagoginen tarkoitus opettaa ihmisiä asettamaan Venäjän uhkanarratiiveja kontekstiinsa sekä selittää, miksi näemme Venäjältä harhaanjohtavaa, uhkaavaa tai muuten häiritsevää viestintää. Valtioneuvoston kanslia voi tukea medialukutaitoa osana turvallisuusjohtamisen kokonaisuutta.

Ulkoministeriö

Ulkoministeriö toimeenpanee kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia globaalin vastuun, demokratian ja turvallisuuden näkökulmista. Tähän kuuluu esimerkiksi viestiminen kansainvälisistä sopimuksista, ihmisoikeuksista ja kestävästä kehityksestä tavoitteista sekä informaatiovaikuttamisen torjunta. Lisäksi medialukutaito on tärkeä osa Suomen maakuvatyötä. Medialukutaito mainitaan Finland Promotion Boardin teemakalenterissa 2026, joka toimii maakuvatyötä tekevien toimijoiden yhteisenä ohjaavana asiakirjana. Lisäksi medialukutaito huomioidaan maakuvallisesti tärkeänä teemana kansainvälisten toimittajavierailuiden suunnittelussa.

Oikeusministeriö

Mediakasvatus ja kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset on otettu huomioon valmisteltaessa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa linjattua kansallista ohjelmaa demokratian ja osallistumisen edistämiseksi vuosille 2025–2027. Ohjelmassa linjataan mm. demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyön, koordinoinnin ja seurannan tiivistämisestä sekä tiiviimmästä yhteydestä monilukutaitoon, ml. mediakasvatus (luku 3.3 ja erityisesti tavoitelinjaus 5).

Demokratiaohjelman tavoitteena on myös etsiä keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien, sukupuolten ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys (tavoitelinjaus 1) sekä lisätä lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä (tavoitelinjaus 2).

Lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti valmistellussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä linjataan kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä hallitusohjelmakaudella 2023–2027. Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on kansalaisjärjestöineen keskeinen osa toimivaa demokraattista yhteiskuntaa. Periaatepäätöksellä edistetään kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa, kehitetään kansalaisjärjestöjä koskevaa valtionavustustoimintaa ja puretaan kansalaisjärjestöjä kuormittavaa byrokratiaa.

Saamelaiskäräjät toimii oikeusministeriön hallinnonalalla, mutta se ei ole valtion viranomainen, vaan itsenäinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Saamelaiskäräjät toimeenpanee kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia muun muassa kehittämällä saamenkielisiä oppimateriaaleja ja digitaalisia sisältöjä, tukemalla saamenkielistä kulttuuri toimintaa kulttuuriavustuksin ja järjestämällä vuosittain saamen kielten viikon sekä vahvistamalla nuorten osallisuutta mediassa esimerkiksi tapahtumien ja kouluyhteistyön kautta. Yhteispohjoismainen sekä kansainvälinen yhteistyö on kiinteä osa toimintaa myös tulevaisuudessa. Yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa Saamelaiskäräjät tuo esiin saamelaisten näkökulmia ja tarpeita mediakasvatukseen sekä tukee saamelaisyhteisön osallisuutta digitaalisessa yhteiskunnassa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on kansallinen valvontaviranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön ja muiden henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien noudattamista. Toimiston yhtenä tehtävänä on edistää tietoisuutta henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, säännöksistä, suojatoimista, velvollisuuksista ja oikeuksista. Toimisto myös käsittelee pyyntöjä rekisteröidyn oikeuksia koskevien määräyksien antamiseksi ja ilmoituksia muista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä epäkohdista. Toimisto tekee yhteistyötä muiden EU:n tietosuojaviranomaisten kanssa yhden luukun periaatteen mukaisesti sekä voi viedä asioita tarvittaessa Euroopan tietosuojaneuvoston arvioitavaksi. Tietosuojaneuvoston yhtenä tehtävänä on antaa tietosuojalainsäädäntöä selventäviä ohjeita, suosituksia ja päätöksiä. Myös EU:n digi- ja datasäännökset tuovat tehtäviä tietosuojavaltuutetun toimistolle.

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden ihmisten asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin mediaympäristön muutokset mukaan lukien.

Lapsiasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu varmistaa, että lasten asema ja oikeudet otetaan huomioon lainsäädännössä ja päätöksenteossa.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa ja arvioi lasten ja nuorten elinolosuhteita mukaan lukien mediaympäristössä tapahtuvat muutokset ja niiden vaikutukset lasten ja nuorten elämään.

Sisäministeriö

Sisäministeriö vastaa Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelman (2024–2027) koordinoinnista. Ohjelmassa on toimenpide kriittisen ajattelun ja medialukutaidon tukemiseksi. Tavoitteena on, että eri-ikäisillä Suomessa asuvilla on taitoja arvioida saamaansa informaatiota, tunnistaa propagandamateriaalia, mis- ja disinformaatiota ja muuta vaikuttamista sekä osaamista toimia myös itse vastuullisesti mediaympäristöissä. Sisäministeriö myös toimii puheenjohtajana kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan yhteistyöryhmässä, jossa on edustajat mediakasvatussektorilta mm. Taide- ja kulttuurivirastosta, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksesta, kolmannelta sektorilta sekä tutkimusorganisaatioista. Kansallisen yhteistyöryhmän toiminnan tavoitteena on jakaa ajankohtaista tietoa eri toimijoiden kesken, muodostaa yhteistä näkemystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa sekä jakaa ennaltaehkäisyn ja torjunnan hyviä käytänteitä.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö tukee mediakasvatuksen linjauksia kehittämällä koulutussisältöjä yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa ja edistämällä tiedonvaihtoa, tutkimusta ja hyvien käytäntöjen jakamista kansallisissa ja kansainvälisissä turvallisuusverkostoissa.

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö voi toimeenpanna kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia tukemalla mediakasvatuksen rakenteellista kehittämistä osana julkisen hallinnon uudistamista, digitalisaatiota ja tiedolla johtamista. Ministeriö vastaa valtiontalouden suunnittelusta ja resurssien kohdentamisesta.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) tukee aktiivisesti digituen toimijoita merkittävässä kansallisissa uudistuksissa ja muutoksissa esimerkiksi tuottamalla oppi- ja tukimateriaalia ja jakamalla aktiivisesti tietoa muutoksista muun muassa erilaisten

tilaisuuksien muodossa. DVV:n Digiturva tuottaa turvallisuuteen liittyvää oppi- ja tukimateriaalia. Lisäksi DVV tuottaa tietoa ja tilannekuvaa suomalaisten digitalisaatioon liittyvistä asenteista ja valmiuksista osana hallitusohjelmahankkeita.

Lupa- ja valvontavirasto (LVV) on monialainen viranomainen, jonka varhaiskasvatus, koulutus ja kulttuuri -toimiala sisältää mm. varhaiskasvatusta, opetusta, koulutusta, kirjastoja, liikuntaa ja nuorisoa koskevia lupa-, valvonta-, ohjaus- ja rahoitustehtäviä. LVV voi edistää linjausten toimeenpanoa esimerkiksi ohjaamalla rahoitusta mediakasvatushankkeisiin sekä koordinoimalla paikallista yhteistyötä kuntien, koulujen, kirjastojen ja järjestöjen kanssa.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriössä on käynnistymässä hankkeita, joiden tavoitteena on tasapainottaa kotimaisen median ja kansainvälisten alusta- ja mediapalveluiden välistä kilpailua. Ministeriön hallinnonala seuraa eurooppalaisen medianvapaus-säädöksen toimeenpanoa EU:ssa. Lisäksi ministeriö seuraa Euroopan komission AVMS-direktiivin jälkiarviointia koskevaa työtä ja vaikuttaa aktiivisesti sekä ennakoivasti mahdollisiin uusiin direktiiviä koskeviin muutosehdotuksiin. Ministeriö osallistuu aktiivisesti EU:n media- ja digipolitiikkaa koskeviin keskusteluihin ja neuvotteluihin korostaen myös medialukutaidon ja mediakasvatuksen roolia nykyisessä toimintaympäristössä. Liikenne- ja viestintäministeriö järjestää media-alan ja viranomaisten yhteisiä sidosryhmätilaisuuksia, joissa myös medialukutaidon teemoja ja asioita pidetään esillä. Ministeriö myös tuottaa ja teettää media-alaan ja -politiikkaan liittyvää tutkimusta ja tietoa, jota osaltaan voidaan hyödyntää näiden linjausten toimeenpanossa.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom valvoo EU:n digipalveluasetuksen (DSA) noudattamista Suomessa. Traficom tukee medialukutaidon edistämistä esimerkiksi tarjoamalla tietoa digipalveluiden turvallisesta käytöstä ja medialukutaidosta sekä kehittämällä ohjeistuksia ja koulutuksia eri käyttäjäryhmille. Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin **Kyberturvallisuuskeskus** kehittää ja valvoo viestintäverkkojen ja -palveluiden toimintavarmuutta ja turvallisuutta sekä tuottaa kyberturvallisuuden tilannekuvaa.

Yleisradio Oy (Yle) on itsenäinen osakeyhtiö, joka toimii liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. Ylen ohjauksesta ja valvonnasta vastaa suoraan eduskunta. Ylen mediakasvatuksellinen rooli perustuu sen julkisen palvelun tehtävään, joka on määritelty laissa Yleisradio Oy:stä (1380/1993). Yle tuottaa mediakasvatusta tukevia sisältöjä niin opetuksen avuksi kuin elinikäisen oppimisenkin tarpeisiin. Esimerkiksi kouluissa tehtävän mediakasvatuksen tueksi tarjotaan Ylen sisältöihin

liittyviä pedagogisia tehtäviä. Aikuisille puolestaan tarjotaan digitaalisen osaamisen ja toimijuuden vahvistamiseen suunnattuja kokonaisuuksia, tietoiskuja sekä digi-hyvinvointia tukevia sisältöjä. Yle pitää informaatiovaikuttamisen ja luotettavan tiedonvälityksen teemaa esillä myös tekemällä aiheesta journalistisia sisältöjä.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö voi osallistua kansallisten medialukutaidon ja media-kasvatuksen linjausten toimeenpanoon erityisesti tekoälyyn, digitalisaatioon ja innovaatiopolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Ministeriö vastaa EU:n tekoäly-asetuksen (AI Act) kansallisesta toimeenpanosta, mikä tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa kansalaisten ja ammattilaisten medialukutaitoa osana tekoälyn eettistä ja turvallista käyttöä. Mediakasvatus tukee tekoälyosaamista ja kriittistä ajattelua, jotka ovat keskeisiä edellytyksiä vastuulliselle innovaatiotoiminnalle ja digitaaliselle kilpailukyvyille. Ministeriö voi edistää mediakasvatuksen integroimista osaksi tekoälyyn liittyvää koulutusta, yritysneuvontaa ja osaamisen kehittämistä sekä tukea hankkeita, jotka vahvistavat medialukutaitoa työelämässä ja elinkeinoelämässä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) tuottaa medialukutaidon jatkuvaan oppimiseen ja kaupalliseen viestintään liittyvän osaamisen hankkimiseen soveltuvaa materiaalia KKV Kampus -oppimisalustalle. KKV:n verkkosivuille kkv.fi ja sosiaalisen median kanaviin tuotetaan aineistoja kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä mainonnan muodoista ja uusista ilmiöistä. Lisäksi tuotetaan mediankäyttö-taitoihin liittyvää sisältöä keskittyen kuluttajakaupankäynnissä hyödynnettyjen verkkopalveluiden valinta-arkkitehtuuriin. Mediaympäristöissä näkökulma liittyy mainonnan tunnistettavuuteen sekä maksamiseen, sopimuksentekoon sekä kaupankäyntiin, esimerkiksi alustoissa yhdistyvät nämä kaikki. Kuluttajan media-taitoja kehitetään yhteistyössä sidosryhmien kanssa sekä oppimisen asiantuntijoiden verkostoissa ja yhteistyöhankkeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö voi toimeenpanna kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia kehittämällä terveys- ja hyvinvointiviestintää sekä tukemalla digitaalista osallisuutta ja haavoittuvassa asemassa olevien media-taitojen vahvistamista. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) voi myöntää avustuksia sosiaali- ja terveysalan mediakasvatushankkeisiin. Sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitetun kansallisen lapsistrategian perustehtäviin kuuluu lasten ja nuorten osallisuuden ja toimijuuden edistäminen kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla. Kansallisten medialukutaidon ja mediakasvatuksen

linjausten toimeenpanossa ja seurannassa lapsistrategiaryhmä voi esimerkiksi tukea ministeriöiden ja muiden toimijoiden osallisuushankkeita muun muassa kouluttamalla, pilotoimalla ja viestimällä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) voi toimeenpanna kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia osana pelikasvatukseen, digipelaamiseen, mediaan ja hyvinvointiin liittyvää tutkimus- ja kehittämistyötä sekä tuottamalla ohjeistuksia muun muassa neuvoloiden ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ammattilaisille sekä perheille.

Alueet ja kunnat

Alueilla ja kunnilla on suuri rooli mediakasvatuksen käytännön toteutuksessa, sillä valtaosa mediakasvatuksesta tapahtuu niiden tarjoamissa ja rahoittamissa palveluissa, kuten varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, kansalaisopistoissa, kirjastoissa, museoissa, nuorisotyössä, sosiaalitoimessa ja hoivan parissa. Kunnilla on paljon lakisääteisiä tai muuten velvoittavia tehtäviä, jotka liittyvät mediakasvatuksen edistämiseen. Tavoitteena onkin, että jokaisesta kunnasta löytyy strategioita tai muita ohjaavia asiakirjoja, joissa mediakasvatus on selkeästi näkyvissä. Myös hyvinvointialueita kannustetaan toimeenpanemaan kansallisia medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjauksia esimerkiksi rahoituksen ohjaamisella mediakasvatustoimintaan ja järjestämällä koulutuksia niin henkilökunnalleen kuin alueen asukkaille.

Yleisillä kirjastoilla on jo pitkään ollut vahva rooli kansalaisten mediataitojen edistäjänä, ja kirjastojen kehittämismäärärahoja on ohjattu myös mediakasvatushankkeisiin ja -koulutuksiin. Laki yleisistä kirjastoista velvoittaa kirjastot edistämään muun muassa tiedon saatavuutta ja käyttöä, monipuolista lukutaitoa sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Kirjastoilla on tärkeä asema etenkin toimijuutta vahvistavan mediakasvatuksen toteuttamisessa, kuten alueellisen ja paikallisen mediakasvatuksen sekä inklusiivisuuden edistämässä. Yleisten kirjastojen asiakaskunta on hyvin monipuolista ja tavoittaa useita ikäryhmiä ja erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä. Kirjastot ovat myös tärkeitä yhteistyökumppaneita ja tarjoavat valmiita rakenteita monenlaiselle mediakasvatustoiminnalle. Yleisten kirjastojen lisäksi mediakasvatusta voidaan edistää myös lukuisissa muissa kirjastoissa, kuten erikois- ja korkeakoulukirjastoissa sekä oppilaitoskirjastoissa.

Yksityinen sektori

Yksityisellä sektorilla on keskeinen rooli kansallisten medialukutaidon ja media-kasvatuksen linjausten toimeenpanossa. Toimijat, kuten mediayhtiöt, paikalliset ja alueelliset mediatilat, viestintäalan yritykset, digitaalisen sisällön tuottajat, teleoperaattorit, teknologiayritykset, pelialan yritykset, alustapalvelujen tarjoajat, koulutus- ja oppimisteknologiayritykset, pankki- ja vakuutusalan yritykset, kaupan alan yritykset sekä kaikki laajan yhteiskuntavastuuohjelman yritykset voivat edistää näiden linjausten toimeenpanoa. Yritykset voivat huomioida nämä linjaukset omassa toiminnassaan osana yritys vastuuta, erityisesti viestinnässä, sisällöntuotannossa, teknologiaratkaisuissa ja palvelumuotoilussa.

Yksityistä rahoitusta tarvitaan jatkossakin mediakasvatuksen kehittämiseen, ja yritykset voivat toimia aktiivisina kumppaneina hankkeissa, koulutuksissa ja sisällöntuotannossa. Mediakasvatukseen liittyvä yhteistyö esimerkiksi pelialan, media- ja viestintäyritysten sekä teknologia-alan kanssa voi vahvistaa alueellista elinvoimaa, osaamista ja innovaatioita. Yritysten osallistuminen tukee myös mediakasvatuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta yhteiskunnassa.

Kolmas sektori

Tärkeässä asemassa mediakasvatuksessa ovat kolmannella sektorilla etenkin järjestöt, liitot, yhdistykset ja säätiöt, yhteisömediat sekä myös osa kulttuuri-, museo- ja taidelaitoksista. Järjestökentällä mediakasvatuksen edistämistä tapahtuu esimerkiksi lapsi- ja nuorisjärjestöissä, ikääntyvien ihmisten asemaa ajavissa järjestöissä, sosiaali- ja terveysalan toimijoissa, media- ja teknologia-alan edunvalvontaorganisaatioissa sekä kulttuurialan järjestöissä.

Kolmannen sektorin toimijat ovat keskeisiä moninaisten kohderyhmien tavoittamisessa, ja ne myös tuottavat ja täydentävät esimerkiksi alueilla ja kunnissa tapahtuvaa mediakasvatusta. Järjestökentän rooli haavoittuvassa asemassa olevien tavoittamisessa on merkittävä.

Kolmannen sektorin toimijat voivat huomioida nämä linjaukset muun muassa osana uuden toiminnan suunnittelua ja toteutusta, kehitystyötä ja rahoitushakuja. Tarkemmin kolmannen sektorin tekemää mediakasvatustyötä on avattu liitteessä 1 sekä osoitteessa medialukutaitosuomessa.fi.

Korkeakoulut ja tutkimusorganisaatiot

Yliopistot, korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot voivat edistää kansallisten medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjausten toimeenpanoa vahvistamalla laadukkaaseen ja ajantasaiseen tutkimukseen perustuvaa koulutusta ja tietopohjaa mediakasvatuksessa. Tutkimustiedolla on keskeinen merkitys kaikkien mediakasvatusta edistävien toimijoiden työssä. Lisäksi korkeakoulut voivat alueellisen elinvoiman vahvistajina tukea mediakasvatuksen kehittämistä tarjoamalla koulutusta, tutkimusyhteistyötä ja osaamista eri puolilla Suomea.

Lisää mediakasvatusalan toimijoista voit lukea [Medialukutaito Suomessa](#) -sivustolta. Sivustolle voi myös [ilmoittaa](#) omasta mediakasvatustoiminnasta.

6.2 Seuranta

Kansallisten medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjausten toimeenpanon seurannasta vastaa Taide- ja kulttuurivirasto (Kuvi) opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa. Onnistuneen seurannan edellytyksenä on mediakasvatustoimijoiden sitoutuminen säännölliseen toiminnan raportointiin. Pääasiallisena seurannan välineenä tulee toimimaan erillisessä toimeenpanosuunnitelmassa myöhemmin määriteltävät tavoitteenasettelut ja mittarit. Käytännön tasolla seuranta tapahtuu Kuvin ylläpitämällä Medialukutaito Suomessa -sivustolla sekä vuosittain julkaistavalla Medialukutaito Suomessa -raportilla, jonka raportointitoimintoa kehitetään jatkossa ympärivuotiseen suuntaan. Alalla toimiville organisaatioille suunnatulla raportointityökalulla kerätään tietoa muun muassa organisaatioiden toiminnan luonteesta ja kohderyhmistä sekä alaan liittyvistä hankkeista, rahoituksesta, tapahtumista ja julkaisuista. Jatkossa seurataan myös näissä linjauksissa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista tarkemman toimeenpanosuunnitelman esitysten mukaisesti.

Mediakasvatustoimijoiden itseraportointi sekä Kuvin niiden perusteella julkaisemat vuosittaiset raportit toimivat myös pääasiallisena lähteenä EU-komissiolle kolmen vuoden välein toimitettavaan, audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaan raporttiin.

Seurantaa tuetaan ja taustoitetaan myös muiden selvitysten ja raporttien avulla, jotka lisäävät tietoa ihmisten mediankäytöstä, medialukutaidosta ja muista mediaan liittyvistä ilmiöistä. Esimerkiksi Kuvi toteuttaa joka toinen vuosi selvityksen lasten ja nuorten mediankäytöstä ja viraston koordinoima Suomen Safer Internet -hanke

kerää tietoa digipalvelusäädökseen (DSA) liittyvien alaikäisten oikeuksien toteutumisesta. Medialukutaitoon liittyviä asioita seurataan myös esimerkiksi Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen ja EU Kids Online -tutkimuksen avulla.

Lisäksi lukuisat muut mediakasvatusalan toimijat tuottavat aktiivisesti omia selvityksiään ja raportteja. Alalta valmistuu vuosittain vertaisarvioitua akateemista tutkimusta, artikkeleita ja myös väitöskirjoja. Seurannan tukena voidaan hyödyntää myös erilaisia mittareita ja indikaattoreita, kuten mediakasvatuksen näkyvyys julkisissa strategioissa ja rahoitusohjelmissa, hankkeiden määrä, laajuus, kesto ja alueellinen kattavuus sekä avoimesti jaetun materiaalin määrä ja käyttö (esim. verkkotilastot). Näiden keinojen ja raportointityökalujen kehittämisen avulla vahvistetaan entistä systemaattisempaa mediakasvatuksen seurantaa.

LÄHTEET

- Bucht, C. (2025). Nordic Media Literacy Survey. *TemaNord* 2025:572.
<https://doi.org/10.6027/temanord2025-572>
- Direktiivi 2018/1808. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/1808, annettu 14 päivänä marraskuuta 2018, audiovisuaalisten media-palvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi. Saatavilla osoitteessa
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32018L1808>
- Euroopan unionin neuvosto. (2018). Euroopan unionin neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2018/C 189/01). Saatavilla osoitteessa
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))
- Herkman, J. (2007). *Kriittinen mediakasvatus*. Vastapaino: Tampere.
- Laki Taide- ja kulttuurivirastosta 511/2025. Saatavilla osoitteessa
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2025/511>
- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. Saatavilla osoitteessa
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1492>
- Media education in Finnish ministerial-level policies. *Central European Journal of Communication*, 13(2), 162–182. doi:10.19195/1899-5101.13.2(26).2
- Newman, N., Ross Arguedas, A., Robertson, C. T., Nielsen, R. K., & Fletcher, R. (2025). *Digital news report 2025*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2013). *Hyvä medialukutaito*. Suuntaviivat 2013–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024). *Kulttuuripoliittinen selonteko*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:55.
- Opetushallitus & Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. (2022). *Digitaalisen osaamisen kuvaukset*. Saatavilla osoitteessa <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/tekstikappale/8709071>
- Opetushallitus. (2015). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
- Opetushallitus. (2015). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
- Opetushallitus. (2021). *Kansallinen lukutaitostrategia 2030: Suomi maailman monilukutaitoisin maa*.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*.

- Palsa, L., & Salomaa, S. (2020). Media literacy as a cross-sectoral phenomenon: Media education in Finnish ministerial-level policies. *Central European Journal of Communication*, 13(2), 162-182. [https://doi.org/10.19195/1899-5101.13.2\(26\).2](https://doi.org/10.19195/1899-5101.13.2(26).2)
- Potter, W.J. (2022). Analysis of definitions of media literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 14(2), 27-43. <https://doi.org/10.23860/JMLE-2022-14-2-3>
- Salomaa, S. (2024). Uudet lukutaidot Suomen kunnissa. Raportti hankeasian-tuntijoiden haastatteluista. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisu 13/2024. <https://medialukutaitosuomessa.fi/ulukuraportti.pdf>
- Salomaa, S., & Palsa, L. (2019). Medialukutaito Suomessa: Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2019:37.
- Turvallisuuskomitea. (2025). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisu 2025:1.
- Uutismedian liitto. (2026). Uutisten viikon 2026 tutkimus nuorille, poimintoja tuloksista. Saatavilla osoitteessa https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2026/01/ul-nuoret-ja-uutismediasuhde_2026_-tiedote-graafit.pdf
- Valtioneuvosto. (2022). Valtioneuvoston selonteko: Suomen digitaalinen kompassi. Valtioneuvoston julkaisu 2022:65.
- Valtioneuvosto. (2023). Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisu 2023:58.

Liite 1: Mediakasvatuksen toteutuminen 2019–2025

Vuonna 2019 julkaistuissa kansallisissa mediakasvatuslinjauksissa mediakasvatukselle asetettiin kolme tavoitetta:

1. **Kattava mediakasvatus.** Suomessa toteutetaan sisällöllisesti, näkökulmiltaan, kohderyhmiltään sekä maantieteellisesti kattavaa mediakasvatusta.
2. **Laadukas mediakasvatus.** Suomessa toteutetaan laadukasta, merkityksellistä ja yhdenvertaista mediakasvatusta. Mediakasvatuksen laatua arvioidaan ja kehitetään tutkimusperustaisesti.
3. **Systemaattinen mediakasvatus.** Suomessa toteutetaan systemaattista ja pitkäjänteistä mediakasvatusta.

Keväällä 2025 toteutetussa mediakasvatuslinjausten arviointikyselyssä alan toimijoita pyydettiin arvioimaan näiden tavoitteiden toteutumista vuosina 2019–2024 asteikolla yhdestä viiteen. Kattava mediakasvatus oli vastaajien mukaan toteutunut keskiarvopistein 3,2, laadukas pistein 3,5 ja systemaattinen pistein 3,2.

Seuraavissa kappaleissa esitellään koontina vuoden 2019 linjausten arvioinnin yhteydessä saatuja tuloksia mediakasvatuksen vahvuuksista, haasteista sekä tehdystä mediakasvatustyöstä yhteiskunnan eri sektoreilla.

Mediakasvatuksen vahvuudet

Mediakasvatus Suomessa on laadukasta ja monipuolista, ja sillä on laaja yhteiskunnallinen tuki. Mediakasvatuksen ja medialukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti, ja suomalaiset luottavat instituutioihin, viranomaisiin sekä journalismiin, mikä luo hyvät edellytykset vaikuttavalle mediakasvatustyölle.

Medialukutaito on mukana kansallisten varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien perusteissa. Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien perusteiden medialukutaitosisältöjen toteutumista on myös viime vuosina tuettu vahvasti. Suurin taloudellinen panostus medialukutaidon edistämiseksi vuoden 2019 jälkeen oli opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Uudet lukutaidot -kehittämisohjelma. Sen tavoitteena oli vahvistaa lasten ja nuorten medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologista

(TVT) osaamista sekä ohjelmointiosaamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Kehittämishjelmassa luotiin digitaalisen osaamisen kuvaukset perusopetukseen sekä hyvän pedagogisen toiminnan kuvaukset varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

OKM myönsi vuosina 2021–2022 yhteensä lähes 12 miljoonaa euroa erityisavustuksia kehittämishjelman mukaisille hankkeille varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen. Ohjelman arviointikyselystä kävi ilmi, että rahalliset panostukset niin kehitystyöhön kuin kunnissa tehtävään käytännön työhön voivat kasvattaa ammattilaisten osaamista sekä medialukutaidon sisällyttämistä aiempaa paremmin toimijoiden omiin suunnitelmiin²².

Koronapandemian ja nopeasti muuttuneen turvallisuusympäristön mukanaan tuomiin haasteisiin pystyttiin reagoimaan myös suomalaisessa mediakasvatuskentässä. Mediakasvatustapahtumia, esimerkiksi Mediakasvatusfoorumi, järjestettiin kokonaan verkossa. Euroopan muuttunut turvallisuustilanne toi esimerkiksi KAVIn tehtäviin kansallisen resilienssin vahvistamisen medialukutaidon keinoin. Yksi keskeisesti turvallisuuteen liittyvä avaus oli Puolustusvoimien kanssa yhteistyössä toteutettu kadettien medialukutaitokurssin pilotti vuonna 2024.

Linjausten päivitystyötä varten kerätyn kyselydatan ohella Kansallinen audio-visuaalinen instituutti on vuodesta 2023 alkaen kerännyt systemaattisesti tietoa mediakasvatustoiminnasta. Tiedonkeruuta on toteutettu vuosittaisilla kyselyillä ja jatkuvalla ilmoittamismahdollisuudella Medialukutaito Suomessa sivustolla. Sivustolla on myös julkaistu laajemmat tiedot vuosittaisina raportteina. Mediakasvatuksen kohderyhmissä erityisesti työikäisten ja ikääntyneiden mediakasvatus on ollut kasvussa ja sosiaali- ja terveysalan, kulttuuri- ja taidealan sekä kirjastojen rooli on vahvistunut. Vastaavasti kasvatus- ja koulutussektorin toimijoiden osuus on hieman pienentynyt. Mediakasvatustoiminnan määrällistä kasvua näkyy erityisesti tapahtumien ja hankkeiden lisääntymisenä tavoittavuuden pysyessä kuitenkin samana. Mediakasvatuksen vahvuuksiksi on nostettu muun muassa monipuolinen ja osaava kenttä, pitkät perinteet, opetussuunnitelmiin sisältyminen sekä Suomen asema kansainvälisenä edelläkävijänä.

22 Salomaa, S. (2024).

Mediakasvatuksen haasteet

Lukuisista onnistumisista huolimatta arviointikyselyn avovastauksissa kuitenkin kuvattiin, että kattavan ja systemaattisen mediakasvatuksen toteuttamisessa on haasteita. Tavoitteiden toteutumisen esteiksi kerrottiin muun muassa resurssipula ja rahoituksen epävarmuus sekä pitkäjänteisyyden puute. Haasteena ovat mediakasvatuskentän toimijoiden pienet toimijakohtaiset resurssit niin taloudellisen kuin henkilöresurssinkin osalta. Työ on monin osin projektiluonteista, jolloin toiminnan jatkuvuus ja suunnitelmallisuus kärsii hankekausien ja niiden myötä vaihtuvan rahoituksen vuoksi. Pysyväisrahoituksella tapahtuvaa toimintaa on vähän. Jopa Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (1.1.2026 alkaen Taide- ja kulttuurivirasto) mediakasvatusasiantuntijoiden määrä on varsin pieni ja vaihtelee ulkopuolisen hankerahoituksen turvin saatavan lisäresurssin mukaan.

Mediakasvatuskeskustelussa käytetty terminologia on hajanaista, ja tämä vaikeuttaa yleisessä keskustelussa tavoitteiden ymmärtämistä. Mediakasvatus on usein nähty pelkkänä taitojen opettamisena ja oppimisena. Kriittinen medialukutaito ei kuitenkaan ole pelkkää teknistä taituruutta tai digitaalista osaamista tai kompetenssia. Usein medialukutaidolla tarkoitetaan myös lähes pelkästään faktantarkistusta. Nämä taidot ovat osa medialukutaitoa, mutta mediakasvatuksen tavoitteena on tukea holistisempaa kriittiseen ajatteluun kykenevän kokonaispersoonallisuuden kasvua. Olisikin tärkeää, että kansalliskielistä termistöä selkeytetään edelleen ja eri hallinnonalojen dokumenteissa käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan yhteneväistä termistöä.

Mediakasvatuslinjausten arviointikyselyssä mainittuina kehittämistarpeina korostuivat myös yhdenvertaisuuden ja kulttuurisen sekä sosioekonomisen moninaisuuden huomioiminen. Lisäksi toivottiin parempaa koordinaatiota ja verkostotyötä sekä mediakasvatusosaamisen vahvistamista ammattilaisten ja huoltajien keskuudessa. Mediakasvatuksen aseman vahvistaminen opetussuunnitelmissa nähtiin edelleen tärkeänä.

Niin ikään uusien teknologioiden yleistymisen, kuten tekoäly, esineiden internet (IoT), laajennettu todellisuus (XR), algoritmit ja robotisaatio, haastaa mediakasvatusta uudella tavalla. Viestintävälineet eivät enää vain välitä tietoa, vaan myös muokkaavat ja tuottavat sitä automaattisesti. Medioita käytetään maksamiseen, tunnistautumiseen ja vuorovaikutukseen tekoälyn kanssa. Yleistyvät immerssiiviset teknologiat myös mahdollistavat esimerkiksi moniaistisia oppimiskokemuksia.

Lisäksi viranomaistoiminnalla ja kansallisilla linjauksilla on vaikeaa vaikuttaa yrityssektorin tekemään medialukutaidon edistämiseen. Yritykset tekevät arvokasta työtä medialukutaidon vahvistamisessa, mutta toiminnan kohteet ja siihen käytettävä

resurssi ovat luonnollisesti vain yritysten itsensä päätettävissä. Yritykset tekevät myös näkymättömäksi jäävää työtä esimerkiksi turvallisuustekijöiden kouluttamisessa ja kansalaisjärjestöjen rahoittajina.

Viranomaistyö medialukutaidon edistämiseksi 2019–2025

Vuoden 2019 linjauksissa asetettiin vastuita eri viranomaisille mediakasvatuksen ja -lukutaidon edistämiseksi. Viranomaistyö medialukutaidon edistämiseksi on toteutunut seuraavalla tavalla:

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) on koordinoinut kansallisten mediakasvatuslinjausten toimeenpanoa viranomais- ja strategiatyöllä, vahvistamalla mediakasvatuksen tietoperustaisuutta, lisäämällä medialukutaitoon liittyvää tietoisuutta sekä kehittämällä alan toimintakulttuuria.

KAVI on jakanut vuodesta 2024 alkaen mediakasvatuksen erityisavustuksia ja tätä ennen lausunut hakemuksista OKM:lle. Uudet lukutaidot -hankkeessa KAVIn vastuulla oli kehittää medialukutaidon ja ohjelmointiosaamisen kuvaukset ja niihin liittyvät oppimissisällöt ja koulutusmateriaalit. KAVIn koordinoimissa Suomen Safer Internet- sekä Inclusive and Creative Media Education -hankkeissa toteutettiin suuri määrä uusia mediakasvatussisältöjä ja tavoitettiin lukuisia lasten, nuorten ja aikuisten kanssa toimivia ammattilaisia. Vuosittain järjestettyjen Mediataito- viikkojen ja Peliviikkojen teemat, kuten hyvinvointi, kestävä kehitys ja rasminvastaisuus, heijastelivat yhteiskunnassa laajemmin puhuttaneita ilmiöitä. Kansallista yhteistyötä vahvistettiin osallistumalla lukuisiin ohjaus- ja työryhmiin sekä ottamalla kantaa ja lausumalla poikkihallinnollisesti erilaisiin linjauksiin, toimenpideohjelmiin ja lakiesityksiin. Kansainvälistä mediakasvatuksen edistämistä syvennettiin esimerkiksi vahvistamalla pohjoismaista yhteistyötä ja luomalla uusia verkostoja etenkin hanketyössä. KAVI esitteli säännöllisesti suomalaista mediakasvatustyötä kansainvälisille delegaatioille ja median edustajille. Lisäksi KAVI oli kuultavana useamman maan parlamenteissa. KAVI edusti Suomea EU:n ja UNESCO:n työryhmissä ja tapahtumissa. Vuosittain järjestetyt Mediakasvatusfoorumit ovat tarjonneet alan toimijoille sekä verkostoitumistilaisuuden että tietoa ajankohtaisista kehityskuluista mediakasvatuksen alalla. Lukuisten selvitysten ja raporttien aiheena on ollut esimerkiksi aikuisten mediakasvatus, mediakasvatuksen tilanne kunnissa sekä inklusiivinen mediakasvatus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ohjaamassa Uudet lukutaidot -kehittämishankkeessa toteutettiin osaamisen kuvaukset tieto- ja viestintäteknologiselle osaamiselle, medialukutaidolle ja ohjelmointiosaamiselle. Osaamisen kuvaukset pohjautuvat varhaiskasvatussuunnitelman ja esi- ja perusopetuksen

opetussuunnitelman perusteisiin. Kuvausten kehittämisestä vastasivat yhteistyössä Kansallinen audiovisuaalinen instituutti ja Opetushallitus. Kehittämisohjelmassa myönnettiin myös vuosina 2021 ja 2022 varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestäjille valtionavustuksia yhteensä lähes 12 miljoonaa euroa kuvausten käyttöönoton tukemiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi ja rahoitti Valtakunnallisen nuorisotyön ja politiikan ohjelmassa (VANUPO) vuosille 2020–2023 määritellyt nuorisoalan valtakunnalliset osaamiskeskukset. Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus (Helsingin kaupunki/Verke) toteutti nelivuotiskautena monipuolisen toimenpidekokonaisuuden, jossa mm. lisättiin digitaalisen nuorisotyön osaamista valtakunnallisesti sekä digitaalisuuden huomioimista nuorisoalan koulutuksessa. Lisäksi esiteltiin kuntien, järjestöjen ja seurakuntien nuorisotyön digitalisaatiota kartoittavien, myös ruotsinkielisten selvitysten tuloksia kootusti eri yleisöille sekä tuotettiin koulutussisältöä mm. tekoälystä, chatboteista, media- ja digitaidoista sekä digitaalisuudesta nuorten tieto- ja neuvontatyössä nuorisoalan toimijoille. Osana osaamiskeskustoimintaa Oulun kaupunki (Koordinaatti) toteutti valtakunnallisen toimenpidekokonaisuuden groomingin ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi nuorisoalalla. Toiminnassa tuotettiin mm. oppaita ja järjestettiin aiheesta koulutuksia sekä tehtiin käsitelmääritytyötä.

Yleisten kirjastojen mediakasvatustyötä on tuettu vuosina 2020–2025 merkittävästi. Yleisten kirjastojen hankehakujen teemoina on vuosien aikana ollut monipuoliseen lukutaitoon liittyvät teemat. Kirjastoille on myönnetty avustuksia eri asiakasryhmien mediakasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen, ja kirjastot ovat menestyksellä toteuttaneet teemaan liittyviä hankkeita.

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on neuvotellut ja toimeenpannut useita EU-säädöksiä, kuten AVMS-direktiivin, digipalvelusäädöksen ja eurooppalaisen medianvapaussäädöksen. Ministeriö on tukenut uutismediaa valtionavustuksin ja osallistunut tutkimuksiin, joissa on tarkasteltu median keskittymistä ja sen vaikutuksia demokratiaan. Lisäksi LVM:n asiantuntijat toimivat Yleisradion rahoitusta ja tehtäviä koskevan parlamentaarisen työryhmän sihteeristössä. Työryhmässä käytiin keskusteltua myös medialukutaidon ja mediakasvatuksen tärkeydestä. LVM on osallistunut aktiivisesti sekä Suomessa että EU-tasolla työryhmiin ja sidosryhmäkeskusteluihin, joissa on nostettu esiin myös medialukutaitoa koskevat asiat.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteutti myös yhdessä Aalto-yliopiston kanssa laajan Cyber Citizen -hankkeen (2022–2024), jossa luotiin EU-jäsenmaihin yhteinen kyberturvallisuustaitojen oppimismalli, kyberturvallisuusportaali ja mobiilipeli. Hankkeen budjetti oli 5 miljoonaa euroa.

Oikeusministeriön (OM) Tiedolla vihaa vastaan -hankkeen (1.12.2019–30.11.2021) tavoitteena oli viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tehostaminen. Hankkeessa kehitettiin viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvää tiedonkeruuta sekä paikallistason yhteistyötä sekä tuotettiin materiaalia viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tueksi. Oikeusministeriö, valtioneuvoston kanslia ja Huoltovarmuuskeskus käynnistivät 20.5.2020 yhteisen valtakunnallisen viestintäkampanjan, jonka teemana oli ”Suomessa on luotettavat vaalit – Käytä ääntäsi”. Kuntavaalien alla toteutettu kampanja kannusti käyttämään demokraattista oikeutta äänestää vaaleissa sekä rohkaisi keskustelemaan, osallistumaan ja antamaan tilaa toisten mielipiteille. Kampanjan tarkoituksena oli torjua mahdollista vaaleihin liittyvää disinformaatiota muistuttamalla medialukutaidon tärkeydestä ja ohjaamalla luotettavan viranomaistiedon äärelle. Kampanja myös muistutti terveysturvallisuudesta äänestettäessä.

Demokratiaohjelman puitteissa toteutettiin 1.12.2020–30.11.2021 Euroopan unionin REC-ohjelman (Rights, Equality and Citizenship) rahoittama vaaleja ja viranomaisyhteistyötä vahvistava Vaalipooli-hanke. Hankkeen tavoitteena oli edistää viranomaisyhteistyötä ja yhteistyötä sosiaalisen median alustojen kanssa vaalihäirintään puuttumisessa ja vaalivarautumisen parantamisessa. Oikeusministeriön vastuulla olleet hankkeen käytännön toiminnot olivat 1) verkkotyökalun toteuttaminen vaaliviranomaisten työn tueksi, 2) viranomaisten ja puolueiden kouluttaminen vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien edistämisestä sekä 3) osallistuminen vaalivarautumiseen liittyvään EU-yhteistyöhön.

Vaalipooli-hanke myös tuki oikeusministeriön koordinoimaa Vaalivarautumisen yhteistyöryhmää, joka on mm. seurannut vaalihäirintään ja vaalien turvallisuuteen liittyvää kansainvälistä keskustelua ja kehitystä. Puolueille ja viranomaisille on järjestetty koulutukset vaalivarautumisesta ja vaalihäirinnästä, ja viranomaisyhteistyötä sosiaalisen median alustojen kanssa on tiivistetty. Verkkoalusta vaaliviranomaisten työn tueksi valmistui loppuvuodesta 2021.

Valtioneuvoston kanslia (VNK) on toiminut mediakasvatuslinjauksiin liittyvän tiedonvälityksen ja koordinaation tukena erityisesti osana laajempia yhteiskuntapoliittisia teemoja, kuten demokratiakehitystä, turvallisuutta ja osallisuutta.

Opetushallitus (OPH) on edistänyt medialukutaitoa tukemalla perusteiden toimeenpanoa. Opetushallitus on hankkinut edelleen lupia kopiointiin ja tv-ohjelmien esittämiseen oppilaitoksissa. Medialukutaitoa koskevia haastattelu- ja puhujapyyntöjä on toteutettu lähinnä ulkomaisten vierailijoiden tai median pyynnöstä.

Opetussuunnitelman perusteista on syksyllä 2021 käyttöön otettu Lukion opetus-suunnitelman perusteet, joissa medialukutaitoon liittyviä sisältöjä on läpäisevästi eri oppiaineissa. Vuonna 2022 julkaistujen digitaalisen osaamisen kuvausten – jotka sisältävät medialukutaiton osuuden – toimeenpanon tuen yhteydessä on tuettu myös medialukutaitoa esimerkiksi verkostoyhteistyössä. Vapaassa sivistystyössä kehitettiin ja otettiin käyttöön Kansalliset perustaitojen osaamis-merkit -kokonaisuus, jossa on mukana medialukutaitoon liittyviä sisältöjä ja osaamistavoitteita.

Opetushallituksen myöntämän opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankkeissa on ollut medialukutaitoa sisältäviä koulutuskokonaisuuksia. Viimeiset hankkeet päättyivät keväällä 2026.

Osana kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma on edistänyt myös medialukutaitoa, esimerkiksi webinaarien ja tukimateriaalien avulla.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on tuottanut mediataitojen elinikäiseen oppimiseen soveltuvaa materiaalia valistuksen ja opetuksen tueksi KKV Kampus -oppimisalustalle. KKV:n verkkosivuille kkv.fi ja sosiaalisen median kanaviin on tuotettu aineistoja kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä mainonnan muodoista ja uusista ilmiöistä. KKV on tuottanut laajasti mediankäyttötaitoihin liittyvää sisältöä keskittyen mainonnan tunnistettavuuteen sekä mediaan maksu-välineenä, sopimuksentekovälineenä ja kaupankäyntivälineenä.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) on ylläpitänyt valtakunnallista digitukiverkostoa, järjestänyt tilaisuuksia ja tuottanut tukimateriaalia sekä kehittänyt digituen mallin osana digitalisaation edistämisen ohjelmaa vuonna 2022. Valtiovarainministeriön rahoittaman Digituen valtionavustushankkeiden toiminta päättyi vuoden 2021 lopussa, ja digituen alueelliset verkostot ovat pääosin hiipuneet.

Museovirasto on toimeenpannut linjauksia oman yleisötoimintansa kautta ja tukemalla valtionavustuksilla muun muassa mediakasvatukseen liittyviä hankkeita. Tamminiemen museossa ovat olleet esillä näyttelyt ”Katse Kekkoseen” ja ”Pitkä loikka”, jotka valottavat lehdistön suhdetta valtaapitäviin. Hankeavustuksia museoille on vuosina 2020–2024 jaettu hankkeisiin, joissa edistetään medialuku-taitoa, kuten monilukutaidon edistämiseen (Poliisimuseo), tulevaisuusajattelun kehittämiseen (Metsämuseo Lusto) sekä ammatillisen kielen tukeen suomea toisena kielenä puhuville (Hotelli- ja ravintolamuseo).

Lisäksi **Saamelaiskäräjät** on edistänyt mediakasvatusta Suomessa muun muassa tukemalla saamenkielisten elokuvien tuotantoa, kehittämällä saamenkielisiä oppimateriaaleja ja oppimiseen liittyvää teknologiaa, järjestämällä saamen kielten viikkoa sekä vahvistamalla saamelaisnuorten osallisuutta digitaalisissa ympäristöissä. Alkuperäiskansojen elokuvafestivaali Skábmagovat on järjestänyt lapsille ja nuorille elokuvanäytöksiä ja -työpajoja. Toiminta on ollut luonteeltaan myös kansainvälistä. Näillä toimilla on pyritty turvaamaan saamelaislasten ja -nuorten oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä lisäämään saamen kielten näkyvyyttä ja käyttöä mediassa.

Kolmannen sektorin toimijat

Joidenkin mediakasvatuskentällä toimivien järjestöjen pääasiallinen tehtävä on mediakasvatus. Yksi keskeinen toimija on **Mediakasvatusseura ry**, jonka yhteisöjäseninä on suuri osa suomalaisista mediakasvatuksen aktiivisista toimijaorganisaatioista. Muita pääasiallisiksi tehtäväksi mediakasvatuksen ilmoittaneita vuoden 2025 Medialukutaito Suomessa -kyselyssä olivat **Koulukino ry** sekä **Faktabaari ry**. Myös **Mediametka ry:n** pääasiallinen tehtävä on mediakasvatuksen edistäminen.

Suomessa on runsaasti lapsi- ja nuorisovalvontajärjestöjä, joissa on panostettu medialukutaidon edistämiseen osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Esimerkiksi **Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n** ja **Pelastakaa Lapset ry:n** toiminnassa tuetaan perheiden ja huoltajien mediakasvatusvalmiuksia sekä edistetään turvallista mediaympäristöä.

Myös aikuisten ja ikäihmisten medialukutaitoa edistetään useiden järjestötoimijoiden työssä. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi **Sosped-säätiö** ja **Diakonissalaitos** sekä ikääntyvien ihmisten parissa toimivat järjestöt, kuten **Vanhustyön keskusliitto ry** ja **Eläkeliitto ry**.

Tasapainoisen media-arjen hyväksi työtä tehdään esimerkiksi digipelaamiseen keskittyvän **Pelituon** mediakasvatustyössä.

Mediakasvatuksen kentällä toimii myös valtakunnallisia audiovisuaalisen alan järjestöjä ja tekijänoikeusjärjestöjä sekä media- ja teknologia-alan edunvalvontajärjestöjä, kuten **Kopioisto**, **Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry** ja **FiCom ry**. **Uutismedian liitto** sekä **Aikakausmedia ry** ovat tärkeä linkki useisiin kansallisiin mediataloihin.

Liite 2: Mediakasvatuksen rahoitus

Mediakasvatuksen julkisen hankerahoituksen lukuja 2019–2025

- Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Kansallinen audiovisuaalinen instituutti myönsivät mediakasvatuksen ja medialukutaidon edistämisen erityisavustuksia yhteensä noin 1,4 miljoonaa euroa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuosina 2021–2022 Uudet lukutaidot -kehittämishankkeeseen erityisavustusta yhteensä lähes 12 miljoonaa euroa.
- EU:n CEF- ja Digital Europe -ohjelmista myönnettiin Suomen Safer Internet -hankkeelle noin 2,2 miljoonaa euroa.
- STEA myönsi mediakasvatusta tekeville järjestöille avustuksia yli 3 miljoonaa euroa. Avustussumman kohdentumisesta juuri mediakasvatukseen ei ole tietoa.
- Lisäksi medialukutaidon kannalta merkityksellisiä hankkeita ovat rahoittaneet muun muassa aluehallintovirastot, Suomen Akatemia ja säätiöt.
- EU:n Luova Eurooppa -ohjelmasta myönnettiin suomalaisille mediakasvatustoimijoille noin 1,2 miljoonaa euroa.
- EU-tasolla muita rahoituslähteitä ovat muun muassa NextGenerationEU, Erasmus+ ja Horizon 2020.

Lähteet: OKM, OPH, STEA, EU Funding & Tenders, Taide- ja kulttuurivirasto.

Mediakasvatuksen rahoituksesta on vaikea muodostaa kokonais kuvaa, sillä mediakasvatusta rahoitetaan monista eri lähteistä. Mediakasvatuskentän rahoitustietoja on kerätty itseraportointina vuodesta 2023 alkaen. Vuosittaisen raportoinnin

ulkopuolelle jää edelleen merkittävä osa mediakasvatustoiminnasta, minkä vuoksi rahoituspohjan laajempi kartoittaminen ja pitkäjäistiedon kerääminen olisivat tulevaisuudessa tärkeitä²³.

Itseraportoinnin perusteella (toimintavuodet 2023 ja 2024) noin neljä viidestä Medialukutaito Suomessa -kyselyn vastaajasta toteuttaa mediakasvatusta osana organisaation perustoimintaa ja -rahoitusta. Muita raportoituja rahoituslähteitä ovat olleet esimerkiksi asiakasmaksut, myyntitulot, säätiörahoitus ja palkinnot, jatkuva rahoitus (esimerkiksi yleisavustus), kertaluontoinen rahoitus (esimerkiksi hanke) ja yksityinen rahoitus. Raportoitujen hankkeiden ja hankerahoituksen määrä oli ollut kasvusuunnassa. Ilmoitettujen hankkeiden määrä yli kaksinkertaistui vuodessa, mikä voi osoittaa mediakasvatuksen kehittämistoiminnan selkeää vahvistumista. Toisaalta hankkeiden määrällinen kasvu voi tuntua mediakasvatuskentällä piristeisuuden kokemuksena, erityisesti jos toimijoiden välillä ei ole riittävästi vuoropuhelua ja yhteistyötä.

Vuoden 2023 toimintaa kartoittaneessa kyselyssä vähemmän kuin viisi toimijaa ilmoitti saaneensa yksityistä rahoitusta. Vuonna 2024 vastaavia ilmoituksia oli jo 11, mikä tarkoittaa, että noin viidesosa vastaajista sai yksityistä rahoitusta. Koska kyselyissä on ollut mahdollista valita useita rahoituslähteitä, yksityinen rahoitus muodostaa usein vain osan mediakasvatustoiminnan kokonaisrahoituksesta. Tästä huolimatta yksityisen rahoituksen kasvu mediakasvatuskentällä on merkittävä kehityssuunta, jota on syytä seurata jatkossakin.

23 Erillusrahoituksen selvittäminen jättää myös väistämättä ulkopuolelle toiminnan perusrahoituksella tehtävän työn, mikä kattaa suuren joukon mediakasvatuksen keskeisistä toimenpiteistä, esimerkiksi opetuksen kouluissa.

Liite 3: Valmisteluprosessi

Edellinen mediakasvatuksen linjausasiakirja Medialukutaito Suomessa – Kansalliset mediakasvatuslinjaukset julkaistiin vuonna 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille toimeksiannon linjausten päivittämisestä loppuvuonna 2024, ja linjausten arviointi- ja päivitystyö aloitettiin alkuvuodesta 2025. Kevään 2025 aikana mediakasvatuksen kenttää ja medialukutaidon parissa työskenteleviä asiantuntijoita kuultiin eri menetelmin: mediakasvatuslinjausten arviointikyselyllä, alueellisilla työpajoilla sekä haastatteluilla. Kansalliset medialukutaidon ja mediakasvatuksen linjaukset on valmisteltu laajassa sidosryhmäyhteistyössä.

Mediakasvatuksen nykytilakuvaus perustuu osaltaan huhtikuussa 2025 toteutettuun Medialukutaito Suomessa -verkkokyselyyn (N=60), jonka kohde-ryhmän muodostivat mediakasvatusta vuonna 2024 toteuttaneet organisaatiot. Verkkokyselyssä oli mahdollista vastata myös vain mediakasvatuslinjausten arviointiin (N=74), joka toteutettiin anonyymisti. Vastauspyyntöä kyselyihin jaettiin suorana jakeluna sekä avoimena linkkinä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja opetus- ja kulttuuriministeriön viestintäkanavissa.

Arviointikyselyn tuloksia esiteltiin toukokuussa 2025 Mediakasvatusfoorumissa, jossa linjauksia työstettiin kolmessa eri työpajassa noin sadan mediakasvatusammattilaisen voimin. Mediakasvatusfoorumissa paneuduttiin etenkin mediakasvatuksen tulevaisuuskuvaan ja visioon sekä linjausten toimenpiteisiin.

Keväällä ja kesällä järjestettiin Lapin, Itä-Suomen sekä Länsi-Suomen alueisiin keskittyneet työpajat, joihin osallistui yhteensä 14 asiantuntijaa. Lisäksi järjestettiin 7 henkilökohtaista kahdenkeskistä haastattelua, ja kahden asiantuntijan kommentit saatiin sähköpostitse. Työpajoissa ja haastatteluissa huomio kiinnittyi etenkin eriarvoistumiseen ja polarisaatioon, mediankäytön eriytymiseen, kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin sekä erityisesti saamenkielisen mediakasvatuksen tarpeisiin, mediakasvattajien osaamisen edistämiseen ja alueellisen yhteistyön vahvistamiseen. Medialukutaidon teemoista keskusteltiin myös Helsingin Konepajan lukiolaisten kanssa järjestetyssä Discord-keskustelussa, joka toteutettiin yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Pelastakaa Lasten kanssa.

Lisäksi arvioinnilla kartoitettiin edellisissä kansallisissa linjauksissa viranomaisille kirjattujen tehtävien toteutumista viimeisen viiden vuoden aikana sekä suunnitelmia medialukutaidon edistämiseen seuraavaksi viideksi vuodeksi. Lisätietopyynnöt lähetettiin Opetushallitukselle, liikenne- ja viestintäministeriölle, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille, oikeusministeriölle, valtioneuvoston kanslialle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, Digi- ja väestötietovirastolle, Museo- virastolle, ulkoministeriölle, Puolustusvoimille, työ- ja elinkeinoministeriölle sekä sisäministeriölle.

Kansallisten linjausten luonnosversio oli avoimesti lausuttavana Lausuntopalvelussa 27.1.–26.2.2026. Luonnosversiosta annettiin yhteensä 115 lausuntoa.

Kiitämme lämpimästi kaikkia päivitysprosessiin osallistuneita tahoja.

Liite 4: Alueellisiin suunnittelutyöpajoihin ja haastatteluihin osallistuneet tahot

Nimen julkaisuun luvan antaneet henkilöt:

Aino Isojärvi, FT, yliopistonlehtori, Oulun yliopisto
Christa Prusskij, toiminnanjohtaja, Mediakasvatusseura ry
Heidi Näppi, kehittämispäällikkö, Pelastakaa Lapset ry
Kaisa Pihlainen, yliopistotutkija (tenure track), Itä-Suomen yliopisto
Kirsi Nuorsaari, suunnittelija, Porin kaupunki, Opetusyksikkö
Lauri Sundberg, Digitaalisen hyvinvoinnin tiiminvetäjä, Pelastakaa Lapset ry
Maiju Saijets, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto
Matti Tedre, professori, Itä-Suomen yliopisto
Mika Pietilä, nuorisotoimenjohtaja, Vaasan kaupunki
Mirja Karjalainen, kulttuurisihteeri, Inarin kunta
Nina Penttinen, opetusneuvos, Opetushallitus
Oskari Kontio, puheenjohtaja, Utsjoen nuorisovaltuusto
Paula Aalto, kehittämispäällikkö, lasten ja nuorten osallisuus,
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Pia Rask-Jussila, informaattikko, Joensuun seutukirjasto
Päivi Leppänen, opetusneuvos, Opetushallitus
Päivi Rasi-Heikkinen, professori, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta
Susanna Storbacka, varhaiskasvatuksen projektikoordinaattori, Kokkolan
varhaiskasvatuspalvelut

Liite 5: Linjausluonnoksesta lausuneet tahot

Linjausluonnoksesta lausuneet organisaatiot ja yksityishenkilöt aakkosjärjestyksessä.

Aalto-yliopisto
Aikakausmedia
Aki Hyyppä, päätoimittaja, Aku Ankka
Ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortio
Amnesty International Suomen osasto
Avoin yhteiskunta ry / Faktabaari
Cultura-säätiö
DECA-tutkimuskonsortio
Diakonissalaitos
Espoon kaupunginkirjasto
Espoon kaupunki, kasvun ja oppimisen toimiala
Espoon kaupunki, liikunta ja urheilu
Essi Taino
FiCom ry
Grafia ry
Helsingin kaupunki, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Helsingin kaupunki, kulttuuri ja vapaa-aika
Helsingin kuvataidekoulun kannatusyhdistys ry
Helsingin yliopisto
Helsinki International Film Festival – Rakkautta & Anarkiaa / Love & Anarchy ry
HUS-yhtymä
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Critical-hanke
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy
Kansalaisopistojen liitto KoL – Medborgarinstitutens förbund MiF ry
Kansan Radioliitto ry
Karelia-ammattikorkeakoulu Oy
Keravan kaupunki
Keskusrikospoliisi KRP
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kirkkohallitus

Kopiosto ry
Koulukinoyhdistys – Skolbioförening ry
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö sr (Cupore)
Kuusamon kaupunki
Kuvataideopettajat KUVIS ry
Kynnys ry
Lapin ammattikorkeakoulu Oy
Lapin yliopisto
Lappeenrannan kaupunki
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Laurea-ammattikorkeakoulu Oy
Lauri Palsa, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto / Puheenjohtaja, Mediakasvatusseura
Liikenne- ja viestintäministeriö
Lupa- ja valvontavirasto LVV
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Matti Tedre
Mediakasvatusseura ry
Medialiitto ry
Mediametka ry
Mediamieli
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy
Mäntsälän kunta
Nordicom
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö, LAMOS
Opetus- ja kulttuuriministeriö, VAPOS
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
Opetushallitus
Oulun kaupunki / Lastenkulttuurikeskus Kotilo
Oulun yliopisto
Pekka Mertala, apulaisprofessori, Jyväskylän yliopisto
Pelastakaa Lapset ry
Plan International Suomi
Poliisihallitus
Postimuseosäätiö sr
Saana Kaisanlahti
Seinäjoen kaupunginkirjasto
Sisäministeriö
Sivistysala ry
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosped-säätiö

Suojellaan Lapsia ry
Suomen Akatemia
Suomen Elokuvalisenssi Oy
Suomen Filmikamari ry
Suomen Journalistiliitto
Suomen kirjastoseura ry
Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry
Suomen lastenkulttuuriliitto ry – Förbundet för barnkultur i Finland
Suomen Lukiolaisten Liitto ry (SLL)
Suomen museoliitto ry
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
Tampereen kaupunki
Tampereen yliopisto
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL
Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tilastokeskus
Tuire Kurikka, Valokuvauksen/kuva- ja mediataiteen opettaja, Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto, Ingmanedu Kulttuurialan ammattiopisto
Turun ammattikorkeakoulu Oy
Turun yliopisto
Uutismedian liitto
Vaasan ammattikorkeakoulu Oy – Vasa yrkeshögskola Ab
Vaasan yliopisto
Valkeakosken kaupunki
Valtiovarainministeriö
Vanhusasiavaltuutettu
Vanhustyön keskusliitto ry
Vantaan kaupunki
Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL ry
Yleisradio Oy
Yleisradio Oy, Yle Uutisluokka
Yleisten kirjastojen neuvosto

Liite 6: Medialukutaitopolitiikka valtionhallinnossa ja Euroopan unionissa

Keskeisiä linjauksia ja normeja kansallisella tasolla²⁴

- Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017.
- Digitaalisten laitteiden vapaa-ajan käytön kansalliset suositukset 0–13-vuotiaille (2025).
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
- Kansallinen lukutaitostrategia 2030 (2021).
- Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi: Valtioneuvoston periaatepäätös (2025).
- Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027 (2024).
- Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027 (2023).
- Kulttuuripoliittinen selonteko (2024).
- Laki Taide- ja kulttuurivirastosta (511/2025).
- Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016).
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019.
- Peruskoulu 2045: Elämää varten: Visio suomalaiselle peruskoululle (2026).
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
- Suomen etenemissuunnitelma. EU:n Digitaalinen vuosikymmen 2030 politiikkaohjelma (2023).
- Tekoäly varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa – lainsäädäntö ja suositukset (2025).
- Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2024).
- Vahvistetaan nuorten hyvinvointia monialaisin toimenpitein: Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO) 2024–2027 (2024).
- Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (2022).
- Valtioneuvoston selonteko: Suomen digitaalinen kompassi (2022).
- Vapaan sivistystyön digitalisaation tavoitetila (2025).

²⁴ Listaus ei ole kattava.

- Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen digitalisaation tavoitetila (2023).
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.
- Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä vuosille 2026–2033 (2025).
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: Valtioneuvoston periaatepäätös (2025).

Keskeisiä linjauksia ja normeja Euroopan unionin tasolla²⁵

- Euroopan komissio. (2022). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Lasten ja nuorten digitaalinen vuosikymmen: uusi eurooppalainen Parempi internet lapsille -strategia (BIK+).
- Declaration on the necessity of culture and media as a safeguard for our European democracies (2025).
- Euroopan komissio. (2025). Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/1808 audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi.
 - Jäsenvaltioiden kansalliset raportit koskien medialukutaidon edistämistä AVMS-direktiivin mukaisesti vuosina 2020–2022.
- Euroopan unionin medialukutaitolinjaukset (2023).
- Euroopan komissio. (2020). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Euroopan media-ala digitaalisella vuosikymmenellä: elpymistä ja muutosta tukeva toimintasuunnitelma.

25 Listaus ei ole kattava.

- Euroopan komissio. (2020). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma 2021–2027. Koulutuksen mukauttaminen digitaaliaikaan.
- Neuvoston päätelmät medialukutaidosta jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. (2020/C 193/06).
- Neuvoston suositus, annettu 22 päivänä toukokuuta 2018, elinikäisen oppimisen avaintaidoista (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (2018/C 189/01).
- Poliittiset suuntaviivat Euroopan komissiolle 2024–2029. Demokratian suojeleminen ja arvojemme vaaliminen.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-360-7 PDF